

Комисия за разкриване на документите
и за обявяване на принадлежност на български граждани
към Държавна сигурност
и разузнавателните служби на Българската народна армия
(КРДОПБГДСРСБНА)

ДЪРЖАВНА СИГУРНОСТ И „ВРАГА С ПАРТИЕН БИЛЕТ“ 1944–1991 г.

**НИВОТО НА КЛАСИФИКАЦИЯ
СЕ ПРЕМАХВА!**
КРДОПБГДСРСБНА
Дата.....20.....8
Правно основание: §17 от ПЗР на ЗКРДОПБГДСРСБНА
Длъжност: секретар на КРДОПБГДСРСБНА

The Committee for Disclosing the Documents
and Announcing Affiliation of Bulgarian Citizens
to the State Security and the Intelligence Services
of the Bulgarian National Armed Forces
(CDDAABCSSIBNAF)

State Security
and ‘the enemy with party
card’ 1944-1991

Documentary Volume

Комисия за разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на български граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия

(КРДОПБГДСРСБНА)

Държавна сигурност

**и „врага с партиен
билет“ 1944–1991 г.**

Документален сборник

София, 2017

Комисия за разкриване на документите и за обявяване принадлежност
на български граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби
на Българската народна армия, 2017 г.

ISBN 978-619-7361-07-0

СЪДЪРЖАНИЕ

I. Въведение	6
II. Списък на документите с анотация	18
III. Факсимилета на документите	36
IV. Справочен апарат:	517
Списък на по-важните съкращения и термини	517
Списък на използваните фондове и архивни единици	519

CONTENTS

I. Introduction	12
II. A list of documents with annotation	27
III. Facsimiles of documents	36
IV. Reference mechanism:	517
A list of the main abbreviations and terms.....	517
A list of the funds and archival units used	519

ВЪВЕДЕНИЕ

Документалният сборник „Държавна сигурност и „врага с партиен билет“ 1944-1991 г.“ е четиридесетото издание от поредицата „Из архивите на ДС“ и е съставен изцяло от материали, съхранявани в Централизирания архив на Комисията за разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на български граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия.

Изразът „враг с партиен билет“ кристализира през 30-те години на ХХ в. в процеса на елиминиране на политическите противници на Сталин. През годините той се разпространява и намира почва и в страните от съветската сфера на влияние. Настоящият документален сборник обхваща основно процесите на борбата с вътрешнопартийната опозиция в България до края на 60-те години на ХХ в. – време, в което Тодор Живков вече е успял да съсредоточи в ръцете си едноличната власт над партията и държавата. Това разбира се не означава, че в годините след това няма отделни случаи на поява на такива „врагове“, но в сборника акцентът се поставя върху дейността на личности или групи от хора, които оставят своя отпечатък върху партийния живот.¹

Темата на настоящото издание представлява безспорен научен и обществен интерес² и ще даде на читателя възможност да види събитията през погледа на репресивния апарат на БКП³. Документите от Централизирания архив на Комисията показват още едно от лицата на Държавна сигурност не просто като „войник на партията“, а като инструмент за регулиране на вътрешнопартийния живот съобразно конюнктурата и в рамките, заложили от партийното ръководство. Разкриват се и нови нюанси около борбите и чистките в комунистическата партия в периода на „чистия“ сталинизъм в България (1948–1953 г.), както и по времето на налагането и укрепването на едноличния режим на Тодор Живков.

Настъпилият през 1948 г. разрыв между Югославската комунистическа партия и ръководствата на комунистическите партии, обединени в т. нар. Коминформбюро, довежда до изключването на ЮКП от международния комунистически орган и до заклеимяването на югославската политическа линия като „национализъм“, „антисъветизъм“ и „отстъпление от марксизма-ленинизма“. Същата година на юлския пленум на БРП (к) цялото ѝ ръководство единодушно осъжда политическото поведение на ЮКП и декларира „непоколебимата си върност“ към СССР и „мъдрите съвети“ на Йосиф Сталин⁴.

Лоялността на българското политическо ръководство към СССР и в частност към съветския диктатор води до привнасянето на съветския модел на обществено-икономическо, политическо и духовно развитие. Възприета е и постановката за изострянето на класовата борба в процеса на социалистическото строителство. Това води до започването на чистки в партията, които засягат централните и местни организации и държавния апарат. В края на 40-те и началото на 50-те години на ХХ в. прочистването на партийните редици достига масови

- 1 В един по-широк смисъл самото разбиване на монопола на комунистическата партия над властта може да се каже, че става с дейното участие на такива врагове, но по тази тема вече има издадени други документални сборници на Комисията. Вж. „Държавна сигурност и краят на тоталитаризма“. С., 2011 г.; „Държавна сигурност срещу граждански организации (1988–1990 г.)“. С., 2013 г.
- 2 С документите в настоящия том се надяваме да се обогати и сравнително оскъдната литература по темата. Вж. напр.: Архивите говорят, т. 17 – „Борби и чистки в БКП (1948–1953)“, съст. Л. Огнянов, С., 2001 г.; **Попова, И.** Съдебните процеси срещу инженерите в България (1949–1953) – В: „Известия на държавните архиви“, бр. 100, С., 2010, с. 48-75; **Никова, Г.** „Големият заговор“ в България (1949–1953) – В: Лица на времето, т. II, 1997 г., 69-98; Предаден от „своите“. Щрихи от биографията на Манол Сакеларов – В: Известия на Българското историческо дружество, т. 40, С., 2008 г., 119-128; **Христов, Б.** Изпитанието. Спомени за процеса и съдбата на Трайчо Костов и неговата група. С., 1995 г.; Процесът срещу Трайчо Костов и неговата група. Издание на Народния съд, 1949 г.; **Знеполски, Д.** Посмъртна изповед. С., 1997 г.; **Трънски, Сл.** Невъзможни истини. С., 1994 г.; **Докторов, М.** В схватка с октопода. „Вторият център“ в борбата против живковистите. 1965–1968 г. С., 1993 г.; **Исусов, М.** Последната година на Трайчо Костов. С., 1990 г.
- 3 Показателни са думите на Йонко Панов пред комисията на ЦК на БКП, която обследва неговата фракционна дейност. Според генерала хората от ДС са въоръжени с голяма власт, „с такива мощни оръжия като агентурата, като машинките [СРС], всичко могат да докажат“. Панов се обръща към вътрешния министър с думите, че човек на неговия пост трябва да е изключително обективен, защото може да оформи „това или онова отношение към даден другар“. (*Вж. Документ № 61*).
- 4 Вж. Протокол от XVI пленум на ЦК на БРП /к/ от 12 и 13 юли 1948 г. ЦДА, ф. 1Б, оп. 5, а.е. 24 <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-09-24/1944-1949/2727---v-----12--13--1948--> Посетен на 25.05.2017 г.

размери и придобива репресивен характер⁵. Показателен за това е монтираният в София през 1949 г. процес срещу Трайчо Костов (*Вж. Документ № 18*), смятан за безспорен наследник на Георги Димитров в партийното и държавно ръководство.

След разкриването на „трайчокостовската банда“ в началото на 1950 г. Вълко Червенков налага сталинистката теза за „врага с партиен билет“⁶. Това дава удобен повод да започнат кадрови проверки във всички партийни и държавни структури⁷. Много от партийните членове са предадени на следствените органи като „капитуланти“, „полицейски сътрудници“, „предатели“, „заговорници“ и т.н.⁸ В страната е организирана серия от политически съдебни процеси - бивши министри, членове на ЦК на БКП, заместник-министри, стопански ръководители, служители на МВР и много други минават през килиите на Държавна сигурност. За част от редовите комунисти това е своеобразно прочистване на партията от „разни приспособленци“, докато „вражеските елементи“ говорят за чистката като за „самоизяждане“. По този повод в столицата се разказва следният виц: „През 1941 г. да не си евреин, през 1945 г. да не си фашист, а през 1949 г. да не си комунист“⁹.

По това време в редовете на БКП вече има хора, които си дават ясна сметка за пагубните последици от водената от партията им политика на сляпо и безпрекословно следване на СССР. Така в навечерието на ареста на Трайчо Костов група комунисти разпространяват един „Бюлетин за положението в БКП“. В него се отчитат редица грешки от страна на партийното ръководство, които водят до отделянето на партията от народа. От една страна това е голямото ѝ разрастване и проявите на насилие спрямо хората. От друга – разрывът между местните партийни функционери и комунистите „дошли на готово“ и натрапени от СССР. Направена е и безмилостна критика на стопанската политика, която е характеризирана като „пълнен провал“ (*Вж. Документ № 6*). При това положение трябва спешно да се открие виновник, който да понесе отговорността за провалите и както става ясно неговото намиране не закъснява.

На среща с ръководството на следствения отдел през 1949 г. Вълко Червенков заявява, че прочистването на англо-американската агентура и самото бъдеще на партията зависят от ДС и че: „Работата няма да се свърши с процеса на Костов. Ние ще трябва да обновим цялостния държавен апарат и да направим сериозни изводи за нашата работа.“ (*Вж. Документ № 9*).¹⁰ Така след процеса срещу Трайчо Костов органите на ДС продължават да разплитат нишките на „заговора“. В Края на 40-те и началото на 50-те години на ХХ в. чрез поредица от процеси се отстраняват редица неудобни личности и върху тях се стоварва вината за неуспехите в стопанската политика на новата власт (*Вж. Документ №№ 19, 30, 32, 39 от CD и 47, 51 и 55 от DVD*).

Особено интересен момент от споменатите процеси е извършването на подготвителната работа по тях, т.е. провеждането на следствието спрямо заподозрените лица¹¹. Публична

5 Между партийните кадри се разгарят борби – между „вътрешни“ (работили в нелегални условия в България до 9 септември 1944 г.) и „външни“ (завърнали се от емиграция в СССР след 9 септември 1944 г.), между по-младото и по-старото поколение в партията, между бързо издигналите се в партийния и държавен апарат и пренебрегнатите партийни дейци и пр. Вж. Архивите говорят, т. 17, с. VI.

6 Вж. Протокол от пленум на ЦК на БКП от 16 и 17 януари 1950 г. ЦДА, ф. 1Б, оп. 5, а.е. 54 <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-09-24/1950-1959/2959-16--17--1950-> Посетен на 25.05.2017 г.

7 Както се казва в една справка за политическото положение в България от 1950 г.: „Троцкистите и трайчокостовистите са друга вражеска категория, която и понастоящем развива активна дейност срещу народната власт. Броят на известните на ДС троцкисти възлиза на 171 души за цялата страна. В това число не влизат разкритите при последните процеси трайчокостовисти. Броят на трайчокостовистите е неизвестен“. Вж. АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 1, оп. 3, а. е. 2, л. 11

8 Започва работа и специалният отдел „П“ на ДС за разработка на полицейския архив, чийто наследник е Отдел II-ри (1950–1954 г. Вж. историческата справка на ф. 18). Звеното отговаря за подреждането на наличния „компроматериал“ за агентпровокаторите в партията в специална картотека и подаването на сигнални справки до ръководството на МВР, което от своя страна трябва да информира ПБ на ЦК на БКП за вземане на отношение по конкретните случаи. (*Вж. Документ №№ 24 и 29*).

9 Вж. АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 1, оп. 1, а. е. 1151, л. 1

10 След подобни инструкции не е случайно, че в Доклада на комисията по обследване делото на Трайчо Костов и свързаните с него процеси, изнесен от Димитър Ганев пред пленума на ЦК на БКП на 7 септември 1956 г. се прави следният извод: „Трябва да се подчертае, че през периода от 1949 г. и известно време след това органите на ДС се чувстваха някак си над партията и ЦК.“ Вж. „Десталинизацията – Дилемата на едно противоречиво десетилетие (1953–1964)“, С., 2013, документ № 59, с. 315-331.

11 В това отношение сборникът се явява и логично продължение и допълнение на изданието „Държавна сигурност и следствието (1944–1991)“. С., 2016 г. като акцентира върху работата на следствения отдел на ДС от първата половина на 50-те години посредством архивни материали от ф. 10ТК.

тайна е, че върху част от заподозрените в следствения арест са прилагани „отхвърлени и забранени“ методи за провеждане на следствие, които в процеса на десталинизация са характеризирани като „извращения“ на партийната линия от страна на „авантюристични елементи“. Средата на март 1950 г. вътрешния министър Руси Христов организира специална среща с началниците на оперативните отдели и работниците от следствения отдел на ДС. На нея е направен разбор на провеждането на следствената работа и е поставен въпросът за побоищата и другите инквизиции, до които се е прибегвало по време на „специалното следствие“ срещу враговете с партиен билет. Говори се и за прилагането на психическо насилие като най-сигурен, но и най-спорен метод за изтръгване на признания (*Вж. Документ № 20*). Независимо от направените изводи в доклад до ПБ на ЦК на БКП от същата година вътрешния министър обобщава, че „от самото си начало следствието е протекло правилно и нормално“ (*Вж. Документ № 23*).¹²

Мнозина от подследствените не издържат на „нормалния“ режим на водене на разпитите и започват да говорят измислици, само за да угодят на следователите¹³. (*Вж. Документ №№ 34, 37 и 40*). В края на 1952 г. началникът на следствения отдел прави следната тъжна рекапитулация – след екзекуцията на Трайчо Костов ръководството на следствието е преминало в ръцете на Израел Зеев, който е известен с порочните си методи на работа и с прилагането на физическо насилие. В резултат на това има събрани „хиляди страници от показания и други материали, получени от следствието, на които не, само че не може да се вярва, но и не се знае кое е истина по отношение на засечените лица“¹⁴ (*Вж. Документ № 45*). По същество тази констатация поставя под съмнение самото съществуване на „трайчостовска организация“, която да цели свалянето на властта, но независимо от това, разследванията по тази линия продължават.

По решение на пленума на ЦК на БКП от април 1956 г. е създадена комисия с председател Димитър Ганев за изясняване на истината около извършените от ДС разследвания във връзка с делото срещу Трайчо Костов и свързаните с него процеси. В рамките на четири месеца комисията провежда разпити на 86 лица, сред които са както репресирани, така и ръководни дейци и служители в службите за сигурност. Особено показателен момент в обясненията на Вълко Червенков, Руси Христов, Иван Райков, Христо Боев, Апостол Колчев, Георги Кумбилиев е хвърлянето изцяло на вината за арестите и изтезанията върху съветските „съветници“, с което се опитват да оневинят собствените си действия.¹⁵

След свалянето на Вълко Червенков Тодор Живков, наред с налагането на „априлската

12 Като съществена трудност пред работата е посочена липсата на предварителен „задокументиран“ разобличителен материал, но това също е „нормално“ пред вид факта, че следствията и особено това срещу Трайчо Костов започват след сигнал от страна на партийното ръководство. Един особено интересен документ от 1951 г. ни дава сведения за показанията на Костов и за следствието срещу него. Първите 20 дни следствието е водено без „особено напрежение и натиск“, но Костов отрича да има антисъветски или националистически прояви като казва, че признанията му пред пленумите на ЦК на БКП през 1949 г. били само по силата на „партийната дисциплина“. След тези незадоволителни резултати леглото от килията му е махнато. Разрешавано му е да спи по 2 часа, лишен е от почивка и е стоял наказан по 1-2 часа прав. Разпитът му се е водил по 18-20 часа в денонощието, най-активно между 19,00 и 6,00 часа. Така от 7 август той започва гладна стачка в знак на протест против отношението на следствието към него и с цел да „предизвика намесата на ПБ или да умре от глад“. Костов е бил разпитван от Израел Зеев часове преди изпълнението на смъртната му присъда (*Вж. Документ № 71 DVD*).

13 Такъв е случая с командира на „Втора софийска народоосвободителна бригада“ Денчо Знеполски, който също не е пожален от скалъпените процеси. По време на разпит проведен на 3 януари 1952 г. Знеполски заявява пред следователя дословно следното: „Аз смятам, че своите престъпления съм открил. Ако имам други престъпления, които проверката е установила, аз няма да се противопоставя ни най-малко да ги приема тези престъпления. При това положение за мене така стои въпроса. И така и иначе аз [си] отивам.“ Вж. АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А2, а. е. 17, л. 8. След жестокостите на следствието на 16 април 1952 г. той е въдворен в ТВО Белене, от където е освободен на 6 януари 1954 г.

14 Показателни в това отношение са думите на първия началник на контраразузнаването след 9 септември 1944 г. Стефан Богданов, който също е арестуван като трайчостовист. В едно свое изложение до Вълко Червенков и ПБ той описва мъченията, на които е подложен в следствения арест. Но също така съобщава, че още по време на службата му в ДС е имало хора, които са полудявали след разпитите, а следователи са подавали оставка, за да запазят психическото си здраве. <http://www.comdos.bg/opisi-na-dokumenti/dokumenti-predadeni-v-tsentraliziraniya-arhiv-ot-grazhdani> Посетен на 25.05.2017 г.

15 Вж. „Десталинизацията...“, с. 17, а също така и документи №№ 27; 28; 36; 37; 59; 60. Комисията излиза с обстоен доклад и предложение за съдебна (но не партийна) реабилитация на почти всички репресирани. Предложенията са предмет на бурно обсъждане на специален пленум на ЦК на БКП в началото на септември 1956 г. Половинчатите и двусмислени решения на пленума са показателни за степента, до която ръководството на БКП иска да стигне в процеса на десталинизацията. Особено характерна е дискусиата по повод на екзекутирания на 17 декември 1949 г. Трайчо Костов – той е оневинен за „връзки с полицията“, сговор с „кликата на Тито“ и шпионаж в полза на Великобритания и САЩ, но остават обвиненията в „неискреност“ към партията, „национализъм“ и „антисъветски прояви“. ЦДА, ф. 1Б, оп. 5, а.е. 219-226.

линия“ започва и укрепването на своята власт, като отстранява съперниците си за първото място в партията. Тук ДС отново има основна роля. Бивши партийни и държавни величия, мними и действителни съперници на Живков стават нейни обекти. Репресиите обаче вече се прилагат от самите правораздавателни органи.

Така в началото на 1960 г. започва груповата активна разработка „Оси“ насочена срещу бивши партийни функционери, съдени по трайчостовите процеси и такива, наказани за антипартийни изказвания и прояви. Обектите на разработката редовно посещават определени столични кафенета и ресторанти, където системно коментират и провеждат от партията и правителството политика и ругаят партийното ръководство (*Вж. Документ №№ 50, 51 от CD и 97, 98, 100-102, 104-108 от DVD*). В София и Пловдив се формират групички с „фракционно поведение“, които стават притегателен център за „недооценени, обидени и разсърдени на партията лица“ (*Вж. Документ №№ 52 от CD и 120 от DVD*). В част от разговорите на засечените лица се коментира, че няма „по-отвратителна партия“ от БКП, но просто няма къде другаде да се членува, а функционерите ѝ са характеризирани като „една шепа продажници на българския народ“ (*Вж. Документ № 53*). Коментират се положението в страната, политиката на репресии, трайчостовските процеси като се обобщава, че „авторите на тия срамни неща се отърваха с някакво мълчаливо реабилитиране и толкова“. Отчита се, че в България са създадени условия за просперитет само на „клеветниците и подлещите, гдето и да надникнете такива неща ще намерите“, а „пред привилегията всичко пада“. (*Вж. Документ № 54*).

Първите, които открито критикуват политиката на Живков правят това от позицията на неизпълнените решения на XX конгрес на КПСС и Априлския пленум на БКП. Любопитното е, че това са и последните. Всички след тях търсят недъзите в партията и държавата през призмата на сталинизма и маоизма. В началото на 1961 г. в следствения арест на ДС попада Никола Куфарджиев – секретар на Централния съюз на профсъюзите¹⁶ в България (*Вж. Документ №№ 57-60 от CD и 121-124, 130-131, 134 от DVD*). От няколко месеца той и неговото обкръжение представляват оперативен интерес и срещу тях ДС провежда редица мероприятия, за да документира антипартийната им дейност (*Вж. Документ №№ 113-116 от DVD*).

На пленума на ЦК на БКП от 3 март 1961 г. е взето решение за изключване от партията за антипартийна дейност на Н. Куфарджиев, В. Дашин, Г. Милев, Б. Варон, Хр. Проданов, Ив. Дионисиев, Ил. Гатев, Йонко Панов и Д. Терпешев.¹⁷ Дватамата генерали в края на списъка са до „седморката“ на Куфарджиев стечение на обстоятелствата – посещават едни и същи места и понякога са били на една или на съседни маси и са коментирали с другите злободневните теми (*Вж. Документ №№ 61 от CD и 132, 135, 138, 139-140 от DVD*). Освен изключването от БКП срещу горните лица е предприета и административна мярка изселване на основание чл. 14 от Указа за Народната милиция (*Вж. Документ №№ 64 от CD и 141-142, 144 от DVD*).

Антагонизмът между КПСС и Китайската комунистическа партия довежда до разкол в международното комунистическо и работническо движение от началото на 60-те години на XX в. и поставя под въпрос съветския модел на общественото развитие. Макар и да не получават широко разпространение в България, материалите с прокитайско и маоистко съдържание са инкриминирани. Те основно се разпространяват и четат от комунисти, които са недоволни от политиката на Тодор Живков и от неговите виждания за теорията и практиката на социалистическото строителство.

След смяната на съветския ръководител Никита Хрущов на пленум на ЦК на КПСС на 14 октомври 1964 г. опонентите на Живков започват да хранят надежди, че същото може да се случи и в България. На проведеното съвместно заседание на ЦК на БКП и Министерски съвет, състояло се на 24 и 25 декември 1964 г. за обсъждане на народностопанския план и

¹⁶ Вж. също „Държавна Сигурност – профсъюзите, стопанският живот и работниците“ С., 2015 г.

¹⁷ ЦДА, ф. 1Б, оп. 5, а.е. 445 <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-09-24/1960-1969/3176-3--1961-> Посетен на 25.05.2017 г.

държавния бюджет за 1965 г. ген.-полковник Иван Бъчваров отправя аргументирана и остра критика към провежданата политика с думите, че „аритметическото даване на цифри не е още никаква икономика“¹⁸. Бъчваров обобщава, че като дисциплинирани комунисти присъстващите и той включително ще гласуват за плана, но той трябва да бъде сериозно анализиран и коригиран. Сондирането на почвата явно не дава желаните резултати (*Вж. Документ № 73*). Генералът не е подкрепен в индиректните си критики към Живков, освободен е от апарата на ЦК на БКП и е „повишен“ като е изпратен посланик в Берлин.

Това дава сигнал на опозицията в партията, че смяната на властта няма как да стане с легални средства (*Вж. Документ № 74*). От есента на 1964 г. около Иван Тодоров – Горуня и Цоло Кръстев се формира група от съмишленици, чийто идеологически постановки до голяма степен отразяват позициите на тогавашното ръководство на Китайската комунистическа партия в спора му със съветските ръководители. Според заговорниците българското партийно и държавно ръководство е заело позициите на „съвременния ревизионизъм“. С цел тази политика да бъде изменена те стигат до извода, че трябва да разполагат със „съкрушително надмощие на силите“ посредством овладяването на редица „ключови учреждения“ като за последното се предвижда и привличането на командири на военни поделения (*Вж. Документ №№ 65-66 от CD и 146-148, 150-151 от DVD*). Разрастването на организацията води и до нейното разкриване от службите за сигурност.

Официалната версия на властта гласи, че Горуня се самоубива рано сутринта на 8 април 1965 г., малко преди да бъде арестуван¹⁹. Съдбата на активните му сподвижници е решена след кратък процес (*Вж. Документ №№ 157-158 от DVD*). Десет от тях са осъдени от Военната колегия на Върховния съд на различни срокове затвор – от 8 до 15 години, а други 192-ма са наказани партийно и административно²⁰.

През 1968 г. е разкрита втората по мащаби и значимост нелегална организация отново с участието на военни лица, която цели смяната на партийното ръководство. Следствието установява, че организацията функционира още от 1966 г. Едно от главните действащи лица в нея е бившият член на БКП Михаил Докторов, който през 1964 г. (заедно със сподвижника на Горуня Борис Темков) е разследван и наказан за антипартийни прояви (*Вж. Документ № 145 от DVD*). Другите ръководители на организацията са Иван Младенов, Дончо Дончев, ген.-майор Стоян Куцаров и подп. Найден Найденов (*Вж. Документ № 159, 161, 172-173 от DVD*). Последният написва в три бележника възвание към българските офицери, призив към работниците и селяните и „Проекто-програма на марксистическата българска Благоевско-Димитровска комунистическа партия“ (*Вж. Документ №№ 70-72 от CD и 162, 165 от DVD*). Докторов като притежател на нелегална печатница, участва активно и в размножаването и разпространението на антипартийни материали с инкриминирано съдържание (*Вж. Документ №№ 69 от CD и 164 от DVD*).

Както става ясно по време на следствието идеята за създаването на този „втори център“ принадлежи на Борис Темков, който е съпричастен към дейността на организацията на Горуня, Анев и Кръстев. По думите му той пренебрегнал указанията на „центъра“, предадени

18 ЦДА, ф. 1Б, оп. 5, а.е. 633, л. 69-79 <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-09-24/1960-1969/3068-24--25--1964-> Посетен на 25.05.2017 г.

19 Любопитно е, че в показанията си пред съда ген. Анев обяснява наличието на пистолетите и боеприпасите, които откриват у него с идеята да не се предаде жив в ръцете на органите на реда. По думите му той решил да бяга, защото мислил, че в ДС ще го бият и после щял да бъде в лошо състояние: „Казах си, че ще ме бият, че ще ми друснат едно дърво“. На въпроса на председателя на съда от къде знае, че в ДС бият той отвръща, че знае основно от Стефан Богданов, но всички с които е говорил са казвали, че „нашите умеят да бият по-добре от другите“. Съдията го поправя, че става дума за преди Априлския пленум и Осмия конгрес и Анев се съгласява, че сам е установил, че сега в ДС не бият. Вж АКРДОПБГДСРСБНА - М, II съд 4202, т. 12, л. 49-51

20 По мнението на последния началник на Шести отдел на Шесто управление на ДС Живков иска да покаже от една страна, че може да „контролира със закони, демократични и вътрешнопартийни средства всяка критика“. От друга искал да „скрие от обществеността в България, от членовете на БКП и от офицерския корпус истинския размер и истинските цели на заговорниците, да не подлага на съмнение правотата на „априлската линия“ на партията“. Вж. Иванов, Д. Шести отдел. С., 2004 г., с. 60. Последното съждение влиза в явно противоречие с официалната информация, която е изнесена на извънреден пленум на ЦК на БКП от 14 април 1965 г., посветен на заговорническата организация на Цоло Кръстев, Иван Тодоров-Горуня и ген. Анев. ЦДА, ф. 1Б, оп. 34, а.е. 6 <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-09-24/1960-1969/3061-14--1965-> Посетен на 25.05.2017 г. Подобна версия се поставя под съмнение и от думите на ген.-полковник Иван Врачев (Вж. Документ № 75)

му от Цоло Кръстев да се прекрати пропагандно-политическата работа от съображения за сигурност. Според него Докторов е добър „политически работник-пропагандист“ и е пригоден за такава работа в перспектива, независимо от „конюнктурните колебания и увлечения на „центъра“, както и на неговата съдба“ (*Вж. Документ № 74*).

По признанията на самия Докторов той и неговите съучастници са водили конспиративна дейност за създаване на нелегални групи за разпространение на пропагандни материали, насочени против политиката на партийното и държавно ръководство, чиято смяна целят (*Вж. Документ № 160 от DVD*). За своята дейност ръководителите на съзаклятието получават от 7 до 4 години лишаване от свобода при първоначален строг режим (*Вж. Документ № 174-175 от DVD*). Останалите разследвани участници са наказани по партийна и административна линия.

* * *

Сборникът „Държавна сигурност и „врага с партиен билет“ 1944-1991 г.“ включва 78, а разширеният му електронен вариант 178 документа, подредени по хронологичен принцип. Приложен е списък с оригиналните заглавия на документите, като при малък брой от тях заглавието е разширено с информативна цел. Към всеки документ има кратка анотация и подробни искови данни. При отсъствието на датировка върху документа са търсени индиректни връзки със съседни документи от архивната единица или сверяване с други исторически събития, за които има податки. Датировката на съставителите, както и всяка друга намеса от тяхна страна, е поставена в квадратни скоби. Сред документите има няколко, които не са публикувани в цялост, а са подбрани части от тях, които ни дават синтезирана информация по темата. В изпълнение изискванията на Закона за достъп и разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на български граждани към ДС и РС на БНА в незначителна част от документите е заличена чувствителна информация.

За съставянето на сборника са прегледани над 300 архивни единици, една значителна част от които многотомни. Подбраните документи са с източник МВР (АКРДОПБГДСРСБНА – М), както следва: ф. 10ТК (Трайчо Костов) – архивни материали, събирани по трайчостовските процеси; ф. 1 (Секретариат на МВР); ф. 18 (Отдел II-ри ДС за разработка на полицейския архив 1950–1954 г); както и редица следствени и съдебни дела, водени по антипартийна и противодържавна линия.

КРДОПБГДСРСБНА

INTRODUCTION

The documentary collection 'State Security and 'the enemy with party card' 1944-1991' is the fourth edition of the sequence 'From the archives of State Security' and it consists entirely of documents kept in the centralized archives of the Committee for Disclosing the Documents and Announcing Affiliation of Bulgarian Citizens to the State Security and the Intelligence Services of the Bulgarian National Army.

The phrase 'enemy with party card' crystallized in the 1930s in the process of eliminating Stalin's political opponents. Over the years, it has spread and found its way into the countries of Soviet sphere of influence. This documentary collection focuses mainly on the processes of fighting inner party opposition in Bulgaria until the end of the 1960s - a time when Todor Zhivkov has already managed to concentrate in his hands the sole power over the party and the state. This, of course, does not mean that in the years to follow, there is not a single case of such 'enemies' appearance, but the collection focuses on the activity of individuals or groups of people who have left their mark on party life.¹

The theme of the present edition is of undeniable scientific and social interest² and will provide the reader with the opportunity to look at the events through the eyes of the repressive apparatus of the Bulgarian Communist Party³. The documents from the Committee's centralized archives show another face of the State Security not just as a 'party soldier', but as a tool for regulating inner party life according to the context and within the limits set by party leadership. New shades of meaning are revealed about the struggles and purges of the Communist Party in the period of 'pure' Stalinism in Bulgaria (1948-1953), as well as during the imposition and strengthening of the one-man Todor Zhivkov's regime.

The break-up of the Yugoslav Communist Party in 1948 with the leadership of the Communist parties, united in the so-called *Cominform Bureau*, led to the exclusion of the YCP from the international communist authority and the stigmatization of the Yugoslav political line as 'nationalism', 'anti-Sovietism' and 'retreat from Marxism-Leninism'. That same year, at the July Plenary of the BLP (k), its entire leadership unanimously condemns the political behaviour of the YCP and declares its 'steadfast loyalty' to the USSR and the 'wise advice' of Joseph Stalin.⁴

The loyalty of the Bulgarian political leadership to the USSR and in particular to the Soviet dictator, leads to the introduction of the Soviet model of social and economic, political and spiritual development. The formula for the exacerbation of the class struggle in the process of socialist construction is also adopted. This leads to the initiation of purges in the party that affect the central and the local organizations and the state apparatus. In the late 1940s and the early 1950s, the cleansing

1 In a broader sense, the very destruction of the monopoly of the Communist Party over power can be said to have taken place with the active participation of such enemies, but other documentary collections of the Committee on that topic have already been issued. See 'State Security and the End of Totalitarianism'. S., 2011; 'State Security against Civilian Organizations (1988-1990)'. S., 2013.

2 We believe that the documents contained in the present edition will enrich the relatively scarce literature on the topic. See for example: 'The archives speak', p. 17 - 'Fights and purges in the BCP (1948-1953)', by L. Ognyanov, S., 2001; Popova, I. Court trials against Bulgarian engineers (1949-1953) - In: 'State Archives Notifications', issue. 100, S., 2010, p. 48-75; Nikova, G. 'The Great Conspiracy' in Bulgaria (1949-1953) - In: Faces of the Time, p. II, 1997, 69-98; Betrayed by the 'close friends', Highlights from the biography of Manol Sakelarov - In: Notifications of the Bulgarian Historical Society, p. 40, S., 2008, 119-128; Hristov, B. The probation; Memories on the trial and fate of Traicho Kostov and his group. S., 1995; The trial against Traicho Kostov and his group. People's Court edition, 1949; Znepolski, D. Death confession. S., 1997; Trunski, Sl. Impossible truths. S., 1994; Doctorov, M. In a fight with the octopus. 'The second centre' in the fight against pro-Zhivkov oriented people. 1965-1968 S., 1993; Isusov, M. Traicho Kostov's last year. S., 1990.

3 Indicative are the words of Yonko Panov in front of the Central Committee Commission of the BCP, which examines his fractional activity. According to the General, the people from the State Security were armed with great power 'with such powerful weapons like the agents, the machines [SIM] that can prove everything'. Panov addresses the Minister of Interior by saying that a person at his position had to be extremely objective because he can form 'this or that attitude to a certain comrade'. (See document No 61).

4 See the Minutes from Plenary XVI of the BLP Central Committee /k/ dated 12 and 13 July 1948. CSA, f. 1B, on. 5, a.e. 24 <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-09-24/1944-1949/2727---v-----12--13--1948-->. Visited on 25.05.2017.

of party ranks reaches huge proportions and becomes repressive.⁵ Indicative of this is the trial of Traicho Kostov, fixed in Sofia in 1949 (**see Document No 18**), which is considered to be the undisputed successor of Georgi Dimitrov in the party and state leadership.

After uncovering 'Traicho Kostov's gang' in the beginning of 1950, Valko Chervenkov imposes Stalin's thesis for 'the enemy with party card'⁶. This provides a good opportunity for personnel checks to be initiated in all party and state structures.⁷ Many party are passed on to the investigative authorities as 'surrenders', 'police officers', 'traitors', 'conspirators' etc.⁸ A series of political trials - ex-ministers, members of the Central Committee of the Bulgarian Communist Party, deputy ministers, business leaders, MoI officers, and many others pass through the State Security cells. For part of the Communists, this is a sort of cleansing of the party by 'various adjusters', while 'the enemy elements' speak of the purgatory as 'self-sacrifice'. On this occasion, the following joke was told in the capital city: 'In 1941, you would better not be a Jew, in 1945 you'd better not be a fascist, and in 1949 you would better not be a communist.'⁹

At that time, there are people within the rows of the BCP, who were clearly aware of the detrimental consequences of the policy of unconditionally following and blindly believing the USSR. Thus, on the eve of Traicho Kostov's arrest, a group of Communists is spreading a 'Bulletin on the situation in the BCP'. It outlines a number of mistakes on behalf of the Party leadership that lead to the Party's separation from the people. On the one hand, it is its broad expansion and the manifestations of violence against people. On the other hand, it is the split between the local party functionaries and the communists who 'came without any effort' and imposed by the USSR. A merciless critique is also made of economic policy, which is characterized as a 'complete failure' (**see Document No 6**). In this situation, a culprit must be urgently identified to bear the responsibility for the failure and, as it becomes clear, his detection is not late.

In a meeting with the management unit of the investigative department in 1949, Valko Chervenkov stated that the cleansing of the Anglo-American agents and the party's future depended on the SS and that: 'Thigs will not be finished with the Kostov's trial. We will have to renew the whole state apparatus and make serious conclusions for our work.' (see Document 9).¹⁰ Thus, following Traycho Kostov's trial, the SS bodies continue to dissect the threads of the 'conspiracy'. In the end of the 1940s and early 1950s, a series of processes removed a number of inconvenient personalities and blamed them for the failures in the economic policy of the new government (**see Documents No 19, 30, 32, 39 / CD and 47, 51, 55 on DVD**).

A particularly interesting moment of the mentioned processes is the carrying out of the preparatory work regarding them, i.e. the investigation of suspects.¹¹ It is a public secret that some of the suspects in the detention facility 'rejected and forbidden' investigative methods are applied, which in the process of De-Stalinization are characterized as 'perversions' of the party line by 'adven-

5 Struggles arise between the party cadres - between 'domestic' (who worked underground in Bulgaria until September 9, 1944) and 'outsiders' (who returned from emigration to the USSR after September 9, 1944), between the younger and the elder generations in the party, between those who quickly rose to high positions in the party and the state apparatus and the neglected party figures and others. See *The archives speak*, p. 17, p. VI.

6 See the minutes from the Plenary of the CC of the BCP dated 16 and 17 January 1950. CSA, f. 1B, on. 5, a.e. 54 <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-09-24/1950-1959/2959-----16--17--1950-> visited on 25.05.2017.

7 As stated in a reference referring the political situation in Bulgaria in 1950: The 'Trotskyists' and the 'Traicho-Kostovists' are another enemy category, which is currently performing active operation against the people's power. The number of known Trotskyites in the SS is 171 for the whole country. This figure does not include the 'Trichostovists' disclosed in the last processes. The number of 'Traicho-Kostovists' is unknown. See АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 1, он. 3, а. е. 2, л. 11

8 The special unit 'II' to the SS, whose successor is unit II, stars operating (1950-1954, see the historical reference on f. 18). The unit is responsible for arranging the available 'discrediting material' for the agent's provokers in the party in a special filing cabinet and submitting alerts to the Mol leadership, which in turn must inform the PB of the CC of the BCP in order to take actions with regard to a specific case. (**See Documents No 24 and 29**).

9 See АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 1, он. 1, а. е. 1151, л. 1

10 After such instructions, it is not accidental that the in the report of the Commission on examining Traicho Kostov's trial and the related processes, at the Plenary of the CC of the BCP on 7 September 1956, the following conclusion is made: 'It must be pointed out that during the period from 1949 and sometime later on, the SS bodies felt a bit above the Party and the Central Committee' See 'The De-Stalinization – the dilemma of a contradictory decade (1953–1964)', S., 2013, Document No59, c. 315-331.

11 In this respect, the collection is a logical continuation and addition to the edition 'State Security and the Investigation' (1944–1991). S., 2016 as it focuses on the operation of the SS investigation unit from the first half of the 50s through archival materials from ф. 10TK.

turous elements'. In mid-March 1950, the Minister of Interior Rusi Hristozov organized a special meeting with the heads of the operational units and the workers from the SS investigation unit. At the meeting, the conducting of the investigation activity is discussed and the question about the beatings and inquisitions is raised, which were approached during the time of the 'special investigation' against the enemies with party card. The applying of psychological violence is also mentioned as the surest but most controversial method for wresting confessions (see **Document No 20**). Irrespective of the conclusions made, in a report to the PB of the CC to the BCP from the same year, the Minister of Interior summarizes that 'from its very beginning the investigation has been right and normal' (see **Document No 23**).¹²

Many of those under investigation do not endure the 'normal' interrogation regime and start talking fictions just to please the investigators.¹³ (see **Documents No 34, 37 and 40**). At the end of 1952, the head of the investigative department made the following sad recapitulation - after the execution of Traicho Kostov, the management of the investigation had passed into the hands of Israel Zeev, who is known for his vicious working methods and the application of physical violence. As a result, there are collected 'thousands of pages of testimonies and other materials obtained from the investigation, which, not only cannot be trusted, but it is not known which is true with regard to the persons detected'¹⁴ (see **Document No 45**). This finding, in essence, casts doubt on the very existence of a 'Traicho Kostov's organization' that aims to overthrow the power, but nevertheless, the investigations on this line continue.

Upon a decision of the CC of the BCP dated April, 1956, a committee was established with Dimitar Ganey as a chair, for clarifying the truth about those who performed the SS investigations in connection with Traicho Kostov's trial and the related processes. Within four months, the committee conducted interrogations with 86 individuals, including repressed ones as well as senior officials and security officials. A particularly prominent moment in the explanations of Valko Chervenkov, Rusi Hristozov, Ivan Raykov, Hristo Boev, Apostol Kolchev, Georgi Kumbiliev is that the blame for the arrests and torture is put on the Soviet 'advisers' and thus trying to free from guilt their own actions.¹⁵

After the overthrow of Vulko Chervenkov, Todor Zhivkov, along with the imposition of the 'April line', he began to strengthen his power by removing his rivals for the leadership position in the party. Here the SS has a major role again. Former Party and State Powers, frivolous and real rivals of Zhivkov become its objects. However, repressions are already being enforced by the judicial authorities themselves.

Thus in the beginning of 1960 the active grouping 'Osi' was launched, directed against former

12 The lack of preliminary 'documented' exposing material is indicated as a major difficulty in working, but this is also 'normal' given the fact that the investigations, especially that against Traicho Kostov, start after a signal from the party leadership. One particularly interesting document from 1951 provides information about Kostov's testimony and the investigation against him. For the first 20 days, the investigation was conducted without 'particular strain and pressure', but Kostov denied any anti-Soviet or nationalist manifestations, saying that his confessions to the plenary sessions of the CC of the BCP in 1949 were only under 'party discipline'. After these unsatisfactory results, the bed was removed from his cell. He was allowed to sleep for only 2 hours, not allowed to rest, and he was punished to stay in upright position for two hours 1-2 hours. His interrogation was held 18-20 hours a day, most actively between 19.00 and 6.00. Thus, as of August 7, he began a hunger strike as a protest against the attitude of the investigation against him and in order to 'trigger the intervention of the PB or die out of hunger'. Kostov was interrogated by Israel Zeev for hours before his execution (see Document No 71 DVD).

13 Such is the case with the commander of the Second Sofia People's Liberation Brigade, Dencho Znepolski, who is also not shown mercy by the complicated processes. During an interrogation held on January 3, 1952, Znepolski told the investigator verbatim the following: 'I think I have found my crimes. If I have other crimes, established by the investigation, I will not oppose the least to accept these crimes. That's what the situation is for me. And anyway, I'm going'. See. АКРДОПБГДРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А2, а. е. 17, л. 8. After the brutalities of the investigation on April 16, 1952, he was assigned to the labour correction centre Belene, where he was released from on January 6, 1954.

14 Indicative in this respect are the words of the first head of counterintelligence after September 9, 1944 Stefan Bogdanov, who is also arrested as a Traicho-Kostovist. In one of his statements to Valko Chervenkov and PB he describes the torture was subjected to during the investigation in the detention facility. But he also reports that during his office in the SS there were people who went mad after the interrogations, and the investigators resigned in order to preserve their mental health. <http://www.comdos.bg/opisi-na-dokumenti/dokumenti-predadeni-v-tsentraliziraniya-arhiv-ot-grazhdani>, Visited on May 25, 2017

15 See 'De-Stalinization ...', p. 17, as well as documents No 27; 28; 36; 37; 59; 60. The Commission comes up with a comprehensive report and a proposal for judicial (but not party) rehabilitation of almost all repressed. The proposals are subject to a heated discussion at a special plenum of the CC of the BCP in early September 1956. The half-round and ambiguous decisions of the plenum are indicative of the extent to which the leadership of the BCP the process of De-Stalinization wants to reach. The discussion on the execution of Traicho Kostov on 17 December 1949 is particularly marked - he is freed from guilt for the 'ties to the police', consensus with 'Tito's click' and espionage for the benefit of Britain and the United States, but accusations of 'insincerity' to the party, 'nationalism' and 'anti-Soviet actions' remain. CSA, f. 1B, on. 5, a.e. 219-226.

party functionaries, judged on the Traicho Kostov's trials and those punished for anti-party speeches and events. The objects of development regularly visit certain cafes and restaurants in the capital city, where they systematically comment on party and government policy and verbally abuse the party leadership (see **Documents No 50, 51 on CD and 97, 98, 100-102, 104-108 on DVD**). In Sofia and Plovdiv, groups with 'fractional behaviour' are formed, which become an attractive center for 'underrated, offended by the party persons' (see **Document No. 52 on CD and 120 on DVD**). In part of the conversations of the persons detected it is commented that there is no 'more disgusting party' than the BCP, but there is simply nowhere else to join, and its functionaries are characterized as 'a handful of sellers of the Bulgarian people' (See **Document 53**). They comment on the situation in the country, the policy of repression, Traicho Kostov's trials, summarizing that 'the authors of these shameful things got rid with some silent exoneration and that is all'. It is reported that in Bulgaria the conditions for prosperity are created only for the 'slanderers and villains, you will find such things wherever you look,' and 'everything falls in front of the privilege'. (See **Document No 54**).

The first to openly criticize Zhivkov's policy do it from the position of the unimplemented decisions at the XXV Congress of the CPSU and the April Plenum of the BCP. Interestingly, these are the last ones. Everyone after them looks for the shortcomings in the party and the state through the prism of Stalinism and Maoism. In the beginning of 1961 Nicola Kufardzhiev, the secretary of the Central Union of Trade Unions¹⁶ in Bulgaria, was caught in the investigation detention center of the State Security (see **Documents No 57-60 CD and 121-124, 130-131, 134 on DVD**). For several months, he and the people round him represent an operational interest, and the SS conducts a number of events against them to document their anti-party activity (see **Documents No 113-116 on DVD**).

At the Plenary Session of the Central Committee of the Bulgarian Communist Party on March 3, 1961, a decision was taken to exclude N. Kufardzhiev from the party for anti-party activities, V. Dashin, G. Milev, B. Varon, Hr. Prodanov, I. Dionysiev, I. Gatev, Yonko Panov and D. Terpeshev.¹⁷ The two generals at the end of the list are to Kouffardzhiev's 'seven' by coincidence - they visit the same places and sometimes they were on one or adjacent tables and commented on other day-to-day topics (see **Document No 61 on CD and Documents No 132, 135, 138, 139-140 on DVD**). Besides the exclusion from the BCP, an administrative expulsion measure was taken against the abovementioned persons on grounds of Art. 14 of the People's Militia Decree (See **Document No 64 on CD and 141-142, 144 on DVD**).

The antagonism between the CPSU and the Chinese Communist Party leads to a split in the international communist and workers' movement of the early 1960s, and questions the Soviet model of social development. Although they are not widely popularized in Bulgaria, the materials with Pro-Chinese and Maoist content are criminalized. They are mainly disseminated and read by communists who are dissatisfied with Todor Zhivkov's policy and his views on the theory and practice of socialist building.

After the change of the Soviet leader Nikita Khrushchev at the plenary session of the CPSU Central Committee on 14 October 1964, Zhivkov's opponents began to hope that the same could happen in Bulgaria. At the joint meeting of the Central Committee of the Bulgarian Communist Party and the Council of Ministers, held on December 24 and 25, 1964, with regard to the discussion of the National Economic Plan and the State Budget for 1965, colonel-general Ivan Bachvarov made an argumentative and sharp critique on the policy pursued with the words 'the arithmetic digitization is not yet an economy'.¹⁸ Bachvarov summarizes that as disciplined communists, the attendees and he himself will also vote for the plan, but it has to be seriously

¹⁶ See also 'State Security – Professional Unions, Economic Life and Workers', S., 2015

¹⁷ CSA, f. 1B, on. 5, a.e. 445 <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-09-24/1960-1969/3176-3--1961-> Visited on 25.05.2017.

¹⁸ CSA, f. 1B, on. 5, a.e. 633, л. 69-79 <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-09-24/1960-1969/3068-----24--25--1964-> Visited on 25.05.2017.

analysed and corrected. The soil drilling does not seem to produce the desired results (see **Document No 73**). The general is not supported in his indirect criticism of Zhivkov, he is released from the apparatus of the Central Committee of the BCP and 'promoted' by being sent an ambassador to Berlin.

This gives a signals to the opposition in the party that the change of power cannot be done by legal means (see **Document No 74**). Since the autumn of 1964, a group of adherents is formed around Ivan Todorov - Gorunya and Tsolo Krastev, whose ideological statements largely reflect the positions of the leadership of the then Chinese Communist Party and their dispute with the Soviet leaders. According to the conspirators, the Bulgarian party and state leadership took the positions of 'modern revisionism'. In order to amend this policy, they conclude that they must have 'overwhelming forcefulness' by gaining command of a number of 'key institutions', including the capture of commanders of military units (see **Document 65 -66 on CD and 146-148, 150-151 on DVD**). The expansion of the organization also leads to it being disclosed by the security services.

The official version of the authorities states that Gorunya commits suicide early in the morning of April 8, 1965, shortly before being arrested.¹⁹ The fate of his adherents is decided at a short trial (see **Documents No 157-158 on DVD**). Ten of them are convicted by the Supreme Court Military College at different terms of imprisonment - from 8 to 15 years, and another 192 were punished by party and administrative charges.²⁰

In 1968, the second largest and most prominent organization, with the participation of military personnel, is set up aiming at the change of party leadership. The investigation finds that the organization has been in operation since 1966. One of the main actors in it is the former member of the Bulgarian Communist Party, Mihail Doktorov who was investigated and punished for anti-party activities in 1964 (together with Gorunya's accomplices Boris Temkov). (see **Document No 145 on DVD**). The other leaders of the organisation are Ivan Mladenov, Doncho Donchev, Major-General Stoyan Kutsarov and Lieutenant-Colonel Naiden Naidenov (see **document No 159, 161, 172-173 on DVD**). The latter writes in three notebooks a reminder to the Bulgarian officers, a call to the workers and peasants, and the 'Draft Program of the Marxist Bulgarian Dimitar Blagoev's Communist Party' (see **Documents No 70-72 on CD and 162, 165 on DVD**).

As it is clear during the investigation, the idea of creating this 'second centre' belongs to Boris Temkov, who is involved in the activities of the organisation of Gorunya, Anev and Krastev. In his words, he ignored the instructions of the 'centre' handed over to him by Tsolo Krastev to end the propaganda-political work for security reasons. According to him, Doctorov is a good 'political propagandist worker' and is well suited for such a job in perspective, regardless of 'the political situation fluctuations and aberrations of the 'center', as well as his fate' (see **Document No 74**).

According to the confessions of Doctorov himself, he and his accomplices have conspired to set up illegal propaganda groups aimed at disseminating propaganda materials against the policy of the party and state leadership, aiming at them being changed (see **Document No 160 on DVD**). For their activity, the leaders of this conspiracy receive from 7 to 4 years of imprisonment under an initial strict regime (see **Document No 174-175 on DVD**). The remaining investigated participants received administrative punishments under the party principles.

¹⁹ Interestingly, in his testimony before the court, Gen. Anev explains the presence of the pistols and ammunition found with him by the idea not to surrender alive to the law enforcement authorities. In his words, he decides to run because he thought he would be beaten in the SS and then he would be in a bad state: 'I told myself that they would beat me, beat me with a wooden stick'. When asked by the court chairman how he knew that they beat in the SS, he replied that he knew mainly from Stefan Bogdanov, but everyone he spoke to said that 'ours can beat better than the others'. The judge corrected him that it was before the April Plenum and the Eighth Congress, and Anev agreed that he had established himself that they do not beat in the SS. See АКРДОПБГДСРСБНА - М, II съд 4202, т. 12, л. 49-51

²⁰ In the opinion of the last Head of the Sixth Division of the SS, Zhivkov wants to show, on the one hand, that he can 'control any criticism with legal, democratic and internal party funds'. On the other hand, he wants to 'hide from the public in Bulgaria, the members of the BCP and the officers' corpus, the real size and the true aims of the conspirators not to question the rightness of the Party's April line'. See Ivanov, D. Sixth Division. P. 60. The statement contradicts the official information which was made at the Extraordinary Plenum of the Central Committee of the Bulgarian Communist Party of April 14, 1965, dedicated to the conspiracy organization of Tsolo Krastev, Ivan Todorov-Gorunya and Gen. Anev. CSA, f. 1B, on. 34, a.e. 6 <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-09-24/1960-1969/3061-14--1965-> Visited on 25.05.2017. Such a version is also questioned by the words of colonel-general Ivan Vratchev (see **Document No 75**)

* * *

The collection 'State Security and 'enemy with party card' 1944-1991' includes 78, and its extended electronic version 178 documents, chronologically arranged. A list of the original document titles is attached, and for a small number of them, the title is expanded for informational purposes. Each document has a short annotation and detailed claim data. In case of absence of a date on the document, indirect links to neighbouring documents from the archive unit are sought or reconciliations with other historical events for which there is information. The dates of the compilers, as well as any other intervention on their part, is placed in square brackets. Among the documents there are a few that are not published in their entirety, but some of them have been selected in order to give us synthesized information on the subject. In compliance with the requirements of the Law on access and disclosure of documents and for announcing affiliation of Bulgarian citizens to the State Security and the Intelligence Services of the BNA in a small part of the documents some sensitive information has been deleted.

More than 300 archive units have been reviewed for the compilation, a significant part of which were of several volumes. The selected documents are from the Ministry of Interior (CDDAABCS-SISBNA – M), as follows: ф. 10TK (Traycho Kostov) - archival materials collected under the Traycho Kostov's trials; ф. 1 (Ministry of Interior Secretariat); ф. 18 (Division II state Security for the development of the police archives 1950-1954); as well as a number of investigative and judicial proceedings led in line with the anti-party and anti-state policy.

CDDAABCSSISBNA

СПИСЪК НА ДОКУМЕНТИТЕ С АНОТАЦИЯ

1. Инструкция от Трайчо Костов за повишаване бдителността на партията, София, 7 октомври 1948 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 1, оп. 3, а. е. 1, л. 60-62
Активът на партията е призван към най-строга революционна бдителност и класова омраза към враговете на социализма – шпиони, саботьори, вредители, спекуланти и дезорганизатори на народното стопанство.
2. Решение на ПБ на ЦК на БРП (к) относно прилагането на Закона за държавната тайна спрямо СССР, София, 9 декември 1948 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 33, т. 3, л. 74
Указанията на Трайчо Костов да се спре предоставянето на информация от стопански характер на съветските представители е осъдено като груба политическа грешка. Според трактовката на ПБ този закон е насочен срещу капиталистическите разузнавания, а не срещу СССР.
3. Второто заявление на Трайчо Костов до ЦК на БКП, Москва, [януари] 1949 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 33, т. 3, л. 107-118
Костов си прави самокритика и говори, че допуснатите от него грешки имат „известен националистически оттенък“. Коментира извършеното от него в качеството му на заместник на Георги Димитров по време на многобройните отсъствия на последния.
4. Част от речта на Трайчо Костов пред III пленум на ЦК на БКП, София, 26-27 март 1949 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 33, т. 3, л. 77-89
На пленума Костов е обвинен в антисъветска дейност и е отстранен от състава на Политбюро на ЦК. Отстранен е и от постове, които заема като заместник-председател на Министерския съвет и председател на Комитета по стопански и финансови въпроси.
5. Бюлетин за положението в БКП, София, 20 април 1949 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 1, оп. 1, а. е. 1194, л. 3-5
Документът вероятно е бил разпространяван като позив. В него се отчитат редица грешки от страна на партийното ръководство, които водят до отделянето на партията от народа. От една страна това е голямото ѝ разрастване и проявите на насилие спрямо хората. От друга – разрывът между местните партийни функционери и комунистите „дошли на готово“ и натрапени от СССР. Направена е безмилостна критика на стопанската политика, която е характеризирана като „пълен провал“.
6. Бележки по следствието на Трайчо Костов, София, 6 август 1949 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 20, т. 1, л. 97-98
Въпроси по следствието, които според Васил Коларов трябва да бъдат изяснени.
7. Протокол за очна ставка на Трайчо Костов и група свидетели, София, 13 август 1949 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 18, т. 3, л. 8-14
Свидетелите трябва да разобличат Трайчо Костов като агент-провокактор на полицията. Последният окачествява като „профантасмагорична история“ целта на ставката и дадените показания.
8. Разговор на Трайчо Костов с неговия адвокат, София, 1949 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 18, т. 3, л. 72-73
Костов желае среща с Васил Коларов. Последната ще е от изключителна важност за поведението му в съда – дали да поддържа или да се отрече от показанията си.

9. [Из стенограма от среща между представители на ПБ на ЦК на БКП и ръководството на следствения отдел на ДС], София, [преди 6 октомври] 1949 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 19, т. 2, л. 121-124
По време на срещата Вълко Червенков очертава за пореден път, че ДС е "много важен и деликатен орган", който не може да има друго ръководство извън комунистическата партия. Подчертано е, че прочистването на партията от англо-американската агентура и самото бъдеще на партията зависят от ДС. По думите на Червенков: „Работата няма да се свърши с процеса на Костов. Ние ще трябва да обновим целия държавен апарат и да направим сериозни изводи за нашата работа.“
10. Бюлетин по следствието на Трайчо Костов и възглавяваната от него вражеска организация, София, 15 октомври 1949 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 18, т. 3, л. 74-77
Съдържа сведения за хода на следствието и направените разкрития.
11. Предложение за изключване от редовете на БКП на лица, развивали антипартийна и антисъветска троцкистско-вредителска дейност, София, 18 октомври 1949 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 17, т. 2, л. 35
12. Из протокол за разпит на Трайчо Костов, София, 27 октомври 1949 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 1, т. 1, л. 2; 41
Съдържа ръкописните му признания, че е бил агент на българската полиция, на англичаните и на Тито.
13. Сравнителна справка, София, 1 ноември 1949 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 20, т. 1, л. 117-128
Съдържа засичане на информация по показанията на подследствените по следствието на Трайчо Костов
14. Изложение от Антон Югов, София, 3 ноември 1949 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 13, т. 1, л. 1-4
Дава сведения за писмото на Трайчо Костов до ЦК на БКП изпратено през септември 1943 г. от Плевенския затвор. Интерпретира позицията на Костов за ограничаване на партизанското движение в светлината на „разкритата“ му агентурна дейност.
15. Предложение от вътрешния министър до ЦК на БКП по следствието срещу Трайчо Костов, София, 14 ноември 1949 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 19, т. 1, л. 4-7
Иска се разрешение за снемане на показания от отговорни комунисти и за издирването на определени документи, които имат отношение към следствието.
16. Саморъчни показания на арестанта Цветан Иванов, бивш директор на Плевенския затвор, София, 19 ноември 1949 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 14, т. 2, л. 4-6
Отнася се за проведени срещи на агенти на полицията с Трайчо Костов и Стефан Богданов в затвора.
17. Справка по делото на Трайчо Костов и възглавяваната от него заговорническа организация, София, 22 ноември 1949 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 20, т. 2, л. 78-99
Съдържа сведения за по-важни разкрития, направени в хода на следствието.
18. Присъда на Върховния съд на НРБ № 951 и мотиви към нея по дело № 1891/ 1949 г. срещу Трайчо Костов и възглавяваната от него организация, София, 14 декември 1949 г.
АКРДОПБГДСРСБНА – М, II съд 4706, т. 2, л. 168-199 и гърбове
19. Предложение за оформяне на следващите процеси против участниците във вражеската група на Трайчо Костов и по-нататъшната работа по следствието, София, 22 декември 1949 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 19, т. 2, л. 43-50

С цел да се намалят неудобствата от „политически, оперативен и процесуален характер“ са обособени следните групи, които да бъдат предадени на съд: 1/ на вредителите в ръководството на стопанството и транспорта; 2/ на шпионско-вредителската резидентура около Кирил Славов; 3/ троцкистката група около Стефан Манов; 4/ на югославските шпиони.

20. Стенограма на срещата на министър Руси Христов с началниците на оперативните отдели и работниците от следствения отдел на ДС, София, 13 март 1950 г.

АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 19, т. 2, л. 106-119

Поставен е въпросът за побоищата и други инквизиции, до които се е прибъгвало по време на „специалното следствие“ срещу враговете с партиен билет. Направен е разбор на провеждането на следствената работа. Говори се и за прилаганото психическо насилие – като най-сигурен, но и най-спорен метод за изтръгване на признания.

21. Сведение от началника на следствения отдел за работата и проявите на група следователи, София, 7 април 1950 г.

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 3, а. е. 11, л. 7-9

Дават се известни подробности относно работата и похватите на провеждане на следствието срещу Трайчо Костов и свързаните с него лица.

22. Справка по доказателствата за заговорническата организация, изложени в процеса срещу Трайчо Костов, София, 19 май 1950 г.

АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 20, т. 2, л. 46-52

Обобщава се, че организацията има троцкистки характер и основната ѝ цел е откъсването на България от СССР и ориентацията ѝ към капиталистическите страни с помощта на Югославия.

23. Доклад от вътрешния министър до ПБ но ЦК на БКП за хода на следствието по разкриването на антипартийната, заговорническа дейност на Трайчо Костов и неговата група, София, 7 юли 1950 г.

АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 20, т. 2, л. 67-77

Руси Христов обобщава, че за провеждането на следствието към ДДС е сформирани временен следствен апарат, поради липсата на такъв. Според него от самото си начало следствието е протекло правилно и нормално. Като съществена трудност пред работата е посочена липсата на предварителен „задокументиран“ разобличителен материал.

24. План за работата на служба „П“ през месеците ноември и декември 1950 г., София, 8 ноември 1950 г.

АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 18, оп. 1, а. е. 4, л. 1-2

Планира се за подреждането на наличния „компроматериал“ да се създаде специална картотека на агентпровокатори в партията. В това число на всички живи хора имащи изобило отношение към работата на полицията.

25. Справка за състоянието на работата в служба „П“, София, 18 ноември 1950 г.

АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 18, оп. 1, а. е. 2, л. 1-2

Съобщава се, че до момента службата е събрала материал за над 1350 лица провокатори в партията. В това число има и такива на отговорна партийна и държавна работа, по които до момента не е предприето нищо.

26. Следствието на Трайчо Костов, София, 20 ноември 1950 г.

АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 20, т. 2, л. 35-45

Документът има обзорен характер и засяга въпроси, които още чакат своите отговори, но също така и такива, които вече са доказани. Отчетено е преустройство на работата, посредством забраняването на несанкционирано от ръководството на МВР насилие над подследствените.

27. Окръжно да началниците на поделенията на ДС, София, 13 януари 1951 г.

АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 1, оп. 3, а. е. 29, л. 8

Изискват се справки за членове на партията на отговорна работа в София, които са засечени в незаконна, антинародна или противопартийна дейност до или след 9 септември 1944 г.

28. Справка за генерал-майор Славчо Стаменов Савов (Трънски) – командир на 3-та армия, София, 8 февруари 1951 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А2, а. е. 5, л. 2-10
Документът съдържа биографични данни за генерала и за връзките му с редица лица, както и за службата на Трънски в „Нравствения отдел“ на Дирекция на полицията.
29. Съвети по работата на отделение „П“ при МВР, София, [февруари] 1951 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 18, оп. 1, а. е. 21, л. 1-5
Очертани са основните насоки в работата на отделението, а именно да разработва полицейските архиви с цел издирване на агент-провокатори в редовете на партията и да изпраща сигнали до вътрешния министър за вземане на отношение.
30. Предложение за приключване работата с Петко Кунин и останалите трайчокостовци, София, 8 март 1951 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 19, т. 2, л. 76-78
Наредено е последствените да бъдат преместени в Софийския централен затвор – първо отделение и да бъдат обградени с нова камерна агентура.
31. Справка за засечени лица – членове на ПБ, на ЦК, кандидат членове на ЦК, и членове на Правителството по различни следствени дела, намиращи се на производство в отдел VII на ДС, София, 19 март 1951 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 20, т. 2, л. 54-60
В документа се съдържа данни за Антон Югов, Йонко Панов, Цола Драгойчева и Добри Терпешев.
32. Заключително постановление по заговорническата група, ръководена от англо-американското разузнаване, София, б.д. [1951 г.]
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 19, т. 2, л. 97-98
Направени са основни изводи за дейността и целите на трайчокостовската група.
33. Протокол за разпит на Младен Гюров Гигов (Денчо Знеполски), София, 30 април 1951 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А2, а. е. 15, т. 1, л. 76-77
В показанията си пред ДС Знеполски твърди, че е предаден на полицията през май 1942 г. от Славчо Трънски, който по това време е бил секретен сътрудник. Разпитваният „признава“, че при задържането му също е бил вербован за сътрудник.
34. Донесение за разговорите на арестантите Петър Петров и Денчо Знеполски, София, 15 май 1951 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А2, а. е. 24, т. 1, л. 246-247 гръб
Знеполски разказва как вече не издържа на режима и на разпитите. Принуден е да говори измислици, включително и по адрес на Славчо Трънски, от които излиза че са били агент-провокатори на полицията. Той обобщава: „Нашата работа ще я изкарат като на Трайчо Костов“ и добавя – „сега да има кой да ме убие бих му бил много благодарен“.
35. Инструкция за воденето на следствие на бившите полицейски служители при Дирекция на полицията – отдел ДС, при околийските полицейски управления и на служителите при Щаба на войската – разузнавателния отдел и неговите поделения във войсковите части, София, 6 юни 1951 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 18, оп. 1, а. е. 8, л. 1-9
Дадени са указания за реда на задаване на въпросите, начинът на оформяне на лицето, линията по която е работил, проверката на показанията и пр.
36. Ръкописно писмо от Славчо Трънски до членовете на ПБ на ЦК на БКП, София, 17 юли 1951 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А2, а. е. 7, т. 1, л. 2
Писмото е писано докато Трънски е в следствието. В документа той подчертава, че ще приеме всяко наказание, дори и смърт, а ако остане жив ще продължи да работи за партията. Завършва с думите: „Ще се постарая да отмъстя на тия, които ме доведоха до тук.“

37. Изложение до ПБ на ЦК на БКП от арестувания Младен Гюров Гигов (Денчо Знеполски), София, 18 юли 1951 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А2, а. е. 16, т. 2, л. 285
Знеполски обяснява, че пред комисията на ПБ е твърдял за упражнено върху него насилие по време на разпитите, за да злепостави следствените органи и да внесе недоверие в собствените си показания.
38. Из протокол за разпит на Славчо Трънски пред комисията на ПБ на ЦК на БКП, София, 19 юли 1951 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А2, а. е. 7, т. 1, л. 3; 18
Пред комисията генералът трябва да даде обяснение за достоверността на показанията си пред следствието.
39. Основни методи и форми на вредителска дейност в областта на промишлеността, София, 28 август 1951 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 1, оп. 3, а. е. 12, л. 50-57
Според създателите на документа главният метод на вредителство е бил „извращаването на партийната и правителствената линия и довеждането ѝ в очите на масите до абсурд“. „Вредителите“ искали да покажат, че построяването на социализма в кратки срокове е невъзможно и води до големи лишения и жертви и така да подготвят политическата ориентация на страната към западните държави.
40. Протокол за разпит на Денчо Знеполски, София, 28 декември 1951 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А2, а. е. 17, л. 1
По време на разпита Знеполски мълчи, обзет от нервна треска и не отговаря на единствения зададен въпрос: „защо не казахте истината пред ПБ на ЦК на БКП?“
41. Инструкция за реда на оформяне на арест от органите на ДС, София, 1951 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 18, оп. 1, а. е. 9, л. 1-12
Указва в какъв случай се прилага задържането на заподозряното лице, обиска и отчета, съхраняването и оформянето на следствените дела.
42. Докладна записка за провиненията на група следователи от ДС, София, 18 януари 1952 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 1, оп. 3, а. е. 48, л. 1-2
Съобщава се, че при следствието на Славчо Трънски, Денчо Знеполски и др. следователите Пенчо Стоилов и Васил Джананов под ръководството на Никола Дворянов са прилагали непозволени, насилнически и антипартийни средства и методи като са заставяли подследствените да дават неверни и антипартийни по същество показания. Последните следва да бъдат уволнени от ДС.
43. Предложение до ПБ на ЦК на БКП за освобождаване на подследствения Славчо Стаменов Савов (Трънски), София, 23 април 1952 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А2, а. е. 8, т. 1, л. 161-165
Министър Цанков докладва, че няма доказателства за предявените обвинения срещу генерала, а само по такива въпроси, които са изникнали в процеса на следствието. След освобождаването му се предлага да бъде изваден от състава на ЦК и да не му се дава работа в армията.
44. Справка за помощник министър Боян Българанов, София, 9 октомври 1952 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. Б, а. е. 4, т. 1, л. 106-108
Справката е съставена на база показанията на осъдени трайчокостовци, върху част от които е упражнявано физическо насилие по време на следствието.
45. Справка за процеса срещу Трайчо Костов и неговата група, София, 20 октомври 1952 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 20, т. 2, л. 31-34
Констатира се, че след екзекуцията на Костов ръководството на следствието е преминало в ръцете на Израел Зеев, който е известен с порочните си методи на работа и с прилагането на физическо насилие. В резултат на това има събрани „хиляди страници от показания и други материали, получени от следствието, на които не, само че не може да се вярва, но и не се знае кое е истина по отношение на засечените лица“.

46. Изложение до ЦК на БКП от затворника Иван Стефанов Хаджиматеев, Стара Загора, 29 март 1954 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 35, т. 6а, л. 43-43 гръб
В писмото си бившият директор на БНБ и министър на финансите декларира, че самопризнанията му за извършени престъпления са измислени и са изтръгнати с „ужасни насилия и заблуди“. Последният е имал уверението, че ръководството на партията знае истината и той ще остане в затвора 2-3 години. Вследствие на това той е поддържал фалишивите си показания, които опровергава с настоящото писмо.
47. Предложение до ПБ на ЦК на БКП за помилване на затворници, София, 12 октомври 1955 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 1, оп. 3, а. е. 61, л. 1-3
Подчертава се, че след подобряването на отношенията между България и Югославия е целесъобразно да се освободят известна част от затворниците по линия на югославското разузнаване. Предлага се и помилването на част от осъдените по трайчостовските процеси.
48. Списък на затворниците осъдени за трайчостовска дейност, София, 25 октомври 1955 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 1, оп. 3, а. е. 61, л. 10-14
49. Доклад за удовлетворяване нуждата от жилища на засегнатите граждани около процеса Трайчо Костов, София, [след 5 октомври] 1956 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 1, оп. 3, а. е. 24, л. 2
50. Докладна записка за получените данни за обектите на групов активна разработка „Оси“, София, 27 февруари 1960 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36892, т. 7, л. 2-6
Обобщени са сведенията добити по агентурен път и посредством технически средства.
51. Справка за прояви и дейност на наказани и изключени от БКП бивши отговорни партийни и държавни ръководители, протичащи по разработка „Оси“, София, 22 април 1960 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36892, т. 1, л. 168-180
Подчертава се, че повечето от лицата изразяват недоволството си от настоящото си положение и злостно критикуват някои от мероприятията на партията и народната власт. Разговорите помежду им и с други хора се водят внимателно и със загадки.
52. Справка за прояви и дейност на фракционно ревизионистко и разколническо поведение на Йонко Панов, Добри Терпешев, Георги Милев и др., София, 6 юни 1960 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36892, т. 3, л. 13-20
В София и Пловдив се формират групички с фракционно поведение, които стават притегателен център за недооценени, обидени и разсърдени на партията лица.
53. Разшифрован запис на изказвания на комунисти, София, 20 юни 1960 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36892, т. 29, л. 1-3
Събеседниците споделят, че няма „по-отвратителна партия“ от БКП, но просто няма къде другаде да се членува. Функционерите са характеризирани като „една шепа продажници на българския народ“. Хората биха емигрирали, но няма как, защото: „Веднага те пипнат и те бутнат у лагера б месеца, докато те завербоват и школуват и после почват да те пращат [...]“. Според тях по този начин управляващите губят позиции, но не желаят да го проумеят.
54. Агентурно донесение за изказвания на обекти на ГАР „Оси“, София, 13 юли 1960 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36892, т. 1, л. 195-202
Коментира се положението в страната, политиката на репресии, трайчостовските процеси. Обобщава се, че „авторите на тия срамни неща се отърваха с някакво мълчаливо реабилитиране и толкова“. Отчита се, че в България са създадени условия за просперитет само на „клеветниците и подлеците, гдето и да надникнете такива неща ще намерите“, а „пред привилегията всичко пада“.

55. Писмо от честни и стари партийци до Тодор Живков, Антон Югов и редакцията на в. „Работническо дело“, б.м., б.д.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36892, т. 1, л. 70-72
В документа се критикува политиката на БКП. Партийните функционери са характеризирани като ненаситна червена буржоазия, живееща в разкош и морално падение.
56. Списък на лицата от групите и тези, които се събират около тях по общодостъпни заведения и други места, София, б.д.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36892, т. 3, л. 298-301
57. Резюме от протокол за разпит на Никола Стоянов Куфарджиев от 19 и 20 януари, София, 21 януари 1961 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36907, т. 3, л. 126-130
Дават се сведения за ревизионистичните схващания на Куфарджиев и неговата група и за връзките му с югославски граждани.
58. Резюме от протокол за разпит на Никола Стоянов Куфарджиев, София, 24 януари 1961 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36907, т. 3, л. 143-153
Куфарджиев обяснява за наличието на три форми на социализъм – китайски, съветски и този в страните с народна демокрация и югославски. Той не одобрява напълно нито една от посочените форми.
59. Някои допълнителни обяснения и преценки, освен тези дадени до сега пред следствието на ДС от Никола Стоянов Куфарджиев, София, 30 януари 1961 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36892, т. 12, л. 1-8
Дават се допълнителни сведения за компанията, местата на срещите, водените разговори, връзките с пловдивската група, срещите с югославски граждани и пр.
60. Заключение по следствието на Никола Стоянов Куфарджиев от София, секретар на Централния съвет на профсъюзите, София, 30 януари 1961 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36907, т. 3, л. 154-162
От гледна точка на закона Куфарджиев може да бъде подведен под наказателна отговорност по чл. 210 и 211 от НК и лишен от свобода до 5 години за създаване на недоверие към властта и внасяне на смут в обществото. С оглед на политическата целесъобразност трябва да се прецени дали лицето да бъде съдено.
61. Протокол за разследване на Йонко Панов от комисията на ЦК на БКП, София, 28 февруари 1961 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36892, т. 6, л. 204-219
Панов се обръща към вътрешния министър с думите, че човек на неговия пост трябва да е изключително обективен, защото може да оформи „това или онова отношение към даден другар“. Според генерала хората от ДС са въоръжени с голяма власт, „с такива мощни оръжия като агентурата, като машинките [СРС], всичко могат да докажат“.
62. Списък на членовете на БКП, за които са предадени справки на др. Димитър Димов, София, [март] 1961 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36892, т. 9, л. 3-4
63. Справка за някои по-важни факти от антипартийната дейност на Добри Колев Терпешев, София, 10 май 1961 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36901, т. 1, л. 6-7
В едно от изказванията си Терпешев говори, че „изменението в състава на ЦК на БКП може да стане само с политтерор“.
64. Докладна записка за състоянието на работата по някои разработки и сигнали за антипартийни прояви, София, 19 април 1962 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36892, т. 7, л. 76-83
Отправено е предложение за закриването на разработките и за предаването на архивните материали от тях в архива на ЦК на БКП.

65. Протокол за разпит на Цоло Кръстев Каменов, София, 14 април 1965 г.

АКРДОПБГДСРСБНА - М, II сл. д. 6119, т. 2, л. 1-6

В показанията си Каменов твърди, че дейността на групата на Горуня може да се приеме за антипартийна и конспиративна, но тази дейност е чисто пропагандна. Той отрича да съществува заговорническа организация. Говори за това как с Иван Тодоров са разменяли мисли за евентуалното създаване на „нова нелегална комунистическа партия и нов централен комитет“, които да организират масите и да извършат промените. Горуня му е споделил, че Антон Югов и Георги Чанков също били на мнение, че трябва да се извършат промени в ПБ на ЦК на БКП, но това трябвало да стане с вътрешни сили.

66. Протокол за разпит на Борис Михайлов Темков, София, 23 април 1965 г.

АКРДОПБГДСРСБНА - М, II сл. д. 6119, т. 5, л. 22-26

В показанията си Темков обяснява, че двамата с Цоло Кръстев стигнали до убеждението, че българското партийно и държавно ръководство заема позициите на „съвременния ревизионизъм“. С цел тази политика да бъде изменена заговорниците били на мнение, че трябва да разполагат със „съкрушително надмощие на силите“ посредством овладяването на редица „ключови учреждения“.

67. Протокол за очна ставка между Цоло Кръстев Каменов и Цвятко Стоицев Анев, София, 24 май 1965 г.

АКРДОПБГДСРСБНА - М, II съд 4202, т. 11, л. 1-3

По време на ставката изниква противоречие по въпроса за „вдигането на военни поделения“ за действие, а ген. Анев признава, че вече забравя и не е изключено да се е объркал.

68. Протокол за очна ставка между Цоло Кръстев Каменов и Борис Михайлов Темков, София, 24 май 1965 г.

АКРДОПБГДСРСБНА - М, II съд 4202, т. 11, л. 4-7

Кръстев, който в показанията си от 6 май категорично отрича да познава Темков, признава за разговорите помежду им и за някои нюанси в гледните им точки.

69. Протокол за снемане афтограф за графологична експертиза, София, 31 март 1968 г.

АКРДОПБГДСРСБНА - М, II съд 3058, т. 8, л. 215-217

70. Да пазим червения цвят на България, София, б.д.

АКРДОПБГДСРСБНА - М, II съд 3058, т. 1 М

Позив от името на Благоевско-Димитровската комунистическа партия срещу политиката на ревизионизъм, провеждана от „Живковци“.

71. Другари генерали, офицери, сержанти и войници, София, б.д.

АКРДОПБГДСРСБНА - М, II съд 3058, т. 8, л. 210-211

От името на работници, селяни и трудовата интелигенция се декларира вяра във възможностите на българските войници да помогнат „за изкореняването на ревизионизма и разобличаването на Живковци като предатели на интересите на българския народ“.

72. Призив до работниците и селяните, трудовата интелигенция, войните от БНА и учащата се младеж, София, б.д.

АКРДОПБГДСРСБНА - М, II съд 3058, т. 8, л. 212-213

Освен призив за борба срещу политиката на Тодор Живков се излагат и редица искания за: 40 часова работна седмица, увеличаване на заплатите и съотношение между най-ниската и висока заплата и пенсия от 1:5; драстично намаляване на администрацията; демократизиране на обществото и свобода на критиката.

73. Протокол за графична експертиза, София, 5 април 1968 г.

АКРДОПБГДСРСБНА - М, II съд 3058, т. 8, л. 219-222

Обект на експертизата са три бележника, съдържащи възвание към българските офицери, призив към работниците и селяните и „Проекто-програма на марксистическата българска Благоевско-Димитровска комунистическа партия“. Заключение на експертите е, че текстовете им са писани от подполк. Найден Найденов.

74. Протокол за разпит на генерал-майор Стоян Костадинов Куцаров, София, 27 април 1968 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, II съд 3058, т. 3, л. 241-254
Куцаров съобщава, че след свалянето на Хрущов в редица разговори с генерал-полковник Иван Бъчваров са стигали до извода, че трябва да се води борба за подмяна на партийното и държавно ръководство, но без използването на военна сила. Впоследствие през лятото на 1966 г. в разговори с Иван Младенов узнава за наличието на нелегална организация, „някакъв център“. От беседите си с Младенов у него узрява идеята, че при заговорниците „има тенденция“ за извършването на военен преврат.
75. Протокол за разпит на Борис Михайлов Темков, София, 28 април 1968 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, II съд 3058, т. 4, л. 1-11
Дава обяснение за организацията на Горуня, Анев и Кръстев, към чиято дейност той е съпричастен. Говори за връзките си с Михаил Докторов, който за него е „политически работник-пропагандист“. Съобщава, че е пренебрегнал указанията на „центъра“, предадени му от Цоло Кръстев да се прекрати пропагандно-политическата работа от съображения за сигурност. Според него Докторов е бил пригоден за такава работа в перспектива, независимо от „конюнктурните колебания и увлечения на „центъра“, както и на неговата съдба“. Съобщава, че след случая с изказването на ген. Бъчваров „центърът“ направил извод, че без сила не може да се осигурят условия за болшинство в ЦК.
76. Постановление за прекратяване на предварително следствие № 65/ 1968 г. по описа на КДС, София, 29 май 1968 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, II съд 3058, т. 1, л. 60-61
77. Доклад от о.з. генерал-полковник Иван Ганчев Врачев за случая „Горуня“ и така нареченият „Опит за военен преврат през 1965 г.“, София, 19 декември 1989 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, II съд 4202 М, л. 39-48
Според генерала този процес е умислено изфабрикуван под натиска на Тодор Живков с цел укрепване на собственото му положение в партията и сред народа под заплахата от един военен преврат. Врачев твърди, че основната цел на Живков била да се „докаже“, че Антон Югов и Борис Тасков са в основата на заговора.
78. Решение на Върховния съд на НРБ - Военна колегия по надзорно дело № 01/ 1990 г. за отмяна на влязлата в сила присъда по дело № 02/ 1965 г., София, 15 юни 1990 г.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, II съд 4202 М, л. 30-32 и гърбове

LIST OF DOCUMENTS WITH ANNOTATION

- 1. Instruction by Traicho Kostov for enhancing the vigilance of the party, Sofia, October 7, 1948.**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 1, оп. 3, а. е. 1, л. 60-62
The party's most actives members are appealed to for the most stringent revolutionary vigilance and class hatred of the enemies of socialism - spies, saboteurs, wreckers, speculators and disorganizers of the national economy.
- 2. Decision of the PB of CC of the BCP (к) with regard to the application of the Law on the state secret towards the USSR, Sofia, December 9, 1948.**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 33, т. 3, л. 74
Traycho Kostov's instructions to stop the provision of economic information to Soviet representatives were condemned as a crude political mistake. According to the interpretation of the PB, this law is aimed against capitalist intelligence, not the USSR.
- 3. The second Traicho Kostov's statement to the CC of the BCP, Moscow, [January] 1949.**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 33, т. 3, л. 107-118
Kostov criticizes himself and says that his mistakes have 'a kind of nationalist connotation'. He commented on what he had done as Georgi Dimitrov's deputy during the many times the latter was absent.
- 4. Part of Traicho Kostov's speech in front of the 3rd Plenum of the CC of the BCP, Sofia, March 26-27, 1949.**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 33, т. 3, л. 77-89
At the Plenum Kostov was accused of anti-Soviet activity and was removed from PB of the CC. He was also removed from the posts he held as deputy chairman of the Council of Ministers and chairman of the Committee on Economic and Financial Affairs.
- 5. Bulletin about the situation in the BCP, Sofia, April 20, 1949.**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 1, оп. 1, а. е. 1194, л. 3-5
The document may have been distributed as an invitation. It recognizes a number of mistakes on the part of the Party leadership that lead to the party's separation from the people. On the one hand, this is its large expansion and the manifestations of violence against people. On the other hand, the rift between the local party functionaries and the Communists 'came without any effort' and was pushed by the USSR. The economic policy was ruthlessly criticized and was characterized as a 'complete failure'.
- 6. Notes on Traich Kostov's investigation, Sofia, August 6 1949.**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 20, т. 1, л. 97-98
Issues on the investigation which, according to Vasil Kolarov, have to be clarified.
- 7. Record on confrontation between Traicho Kostov and a group of witnesses, Sofia, August 13, 1949.**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 18, т. 3, л. 8-14
The witnesses have to expose Traicho Kostov as a police agent-provocateur. The latter classifies the purpose of the rate and the testimony given as 'phantasmagorical story'.
- 8. Conversation between Traicho Kostov and his lawyer, Sofia, 1949.**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 18, т. 3, л. 72-73
Kostov wants a meeting with Vassil Kolarov. The latter will be of the utmost importance for his behaviour in court - whether to maintain or deny his testimony.

9. [From a Shorthand report of a meeting between the PB of the CC of the BCP and the leadership of the State Security investigation department], Sofia, [before October 6th] 1949.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 19, т. 2, л. 121-124
During the meeting Valko Chervenkov outlines once again that the SS is 'a very important and delicate body', which cannot have another leadership apart from the communist party. It is pointed out that the Party's cleansing of the Anglo-American agents and the party's future is dependent on the SS. According to Chervenkov 'things will not end with Kostov's trial. We will have to renew the whole state apparatus and make serious conclusions for our work'.
10. Bulletin on Traicho Kostov's investigation and the enemy organisation he headed, Sofia, October 15, 1949.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 18, т. 3, л. 74-77
It contains information on the course of the investigation and the disclosure made.
11. Proposal for the exclusion from the BCP of persons who developed anti-party and anti-Soviet, Trotsky and hostile activity, Sofia, October 18, 1949
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 17, т. 2, л. 35
12. Extract from a record of Traicho Kostov's interrogation, Sofia, October 27, 1949.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 1, т. 1, л. 2; 41
It contains his handwritten confessions that he was an agent of the Bulgarian police, the English and Tito.
13. Comparative reference, Sofia, November 1, 1949.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 20, т. 1, л. 117-128
It contains collation of the information based on the testimony of those being prosecuted under Traicho Kostov's trial.
14. Anton Yougov's statement, Sofia, November 3, 1949.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 13, т. 1, л. 1-4
Provides information on Traicho Kostov's letter to the CC of the BCP sent in September 1943 from the prison in Pleven. It interprets Kostov's position for restricting partisan movement in the light of his 'agent's activity' disclosed.
15. Proposal of the Minister of Interior to the CC of the BCP with regard to Traicho Kostov's investigation, Sofia, November 14, 1949.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 19, т. 1, л. 4-7
Permission is sought for the taking of testimony by responsible communists and the search for certain documents relevant to the investigation.
16. Handwritten testimony of the arrested Tsvetan Ivanov, former chief of the prison in Pleven, Sofia, November 19, 1949.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 14, т. 2, л. 4-6
It refers to meetings held of police agents with Traicho Kostov and with Stefan Bogdanov in the prison.
17. Information on Traicho Kostov's case and the conspiracy organisation he headed, Sofia, November 22, 1949.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 20, т. 2, л. 78-99
It contains information on more important findings made in the course of the investigations.
18. Judgement No 951 of the Supreme Court of the People's Republic of Bulgaria's and reasoning under case 1891/1949 against Traycho Kostov and the organization he headed, Sofia, December 14, 1949.
АКРДОПБГДСРСБНА – М, II съд 4706, т. 2, л. 168-199 и гърбове

- 19. Proposal for formulating the next trials against the participants in Traicho Kostov's enemy group and the further activities with regard to the investigation, Sofia, December 22, 1949.**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 19, т. 2, л. 43-50
In order to reduce the inconveniences of 'political, operational and procedural nature', the following groups are to be taken to the court: 1) those who are harmful to the management of the economy and transport; 2 / the spies doing harm to the residing around Kiril Slavov; 3 / the Trotskyist group around Stefan Manov; 4) Yugoslav spies.
- 20. Stenography of the meeting of Minister Rusi Hristozov with the heads of the operational departments and the employees of the Investigation Department of the State Security Service, Sofia, March 13, 1950.**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 19, т. 2, л. 106-119
The question of the beatings and other inquisitions that were used during the 'special investigation' against the enemies with a party ticket was raised. An analysis of the conduct of the investigative work is made. There is also talk of applied psychological violence - as the surest but most controversial method of extracting confessions.
- 21. Information from the head of the investigation department on the operation and activities of a group of investigators, Sofia, April 7, 1950.**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 1, оп. 3, а. е. 11, л. 7-9
Some details are provided with regard to the activities and approached for holding the investigation against Traicho Kostov and his affiliates.
- 22. Reference on the evidence for the conspiracy organization, set out in the trial against Traicho Kostov, Sofia, May 19, 1950**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 20, т. 2, л. 46-52
It is summarized that the organisation has a Trotskyist character and its main purpose is the detachment of Bulgaria from the USSR and its orientation towards the capitalist countries with the help of Yugoslavia.
- 23. Report of the Minister of Interior to the PB of the CC of the BCP on the course of the investigation with regard to the disclosure of the anti-party, conspiracy activity of Traicho Kostov and his group, Sofia, July 7, 1950.**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 20, т. 2, л. 67-77
Rusi Hristov summarizes for holding the investigation a temporary investigation apparatus is established to the State Security Service due to the lack of such one. According to him the investigation runs smoothly and normally from its very beginning. The lack of preliminary 'documented' denunciatory material is pointed out as a major difficulty.
- 24. Plan for the operation of service 'П' during November and December 1950, Sofia, November 8, 1950.**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 18, оп. 1, а. е. 4, л. 1-2
A special cabinet is planned to be set up for organising the compromising material of the provoking agents in the party, including all living people who are generally related to the operation of the police.
- 25. Report on the state of operation in service „П”, Sofia, November 18, 1950.**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 18, оп. 1, а. е. 2, л. 1-2
It is reported that the service has so far collected data for over 1350 persons - provokers in the part, including those occupying a responsible position in the party and state work, of whom nothing has been done so far.
- 26. Traicho Kostov's investigation, Sofia, November 20, 1950.**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 20, т. 2, л. 35-45
The document is an overview and concerns issues that are still waiting to be answered but also such once that have already been answered. The reconstruction of the work has been noted by prohibiting violence against the suspects not sanctioned by the Ministry of Interior.

27. Letter addressed to the heads of the SS departments, Sofia, January 13, 1951.
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 1, оп. 3, а. е. 29, л. 8
Information is required about the members of the party on responsible positions in Sofia, who are caught in illegal, anti-national and anti-party activity until or after September 9, 1944.
28. Reference about major-general Slavcho Stamenov Savov (Transki) – commander of 3rd army, Sofia, February 8, 1951
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А2, а. е. 5, л. 2-10
The document contains biographical data about the general and his relations with a number of individuals, as well as about the Transki's office in the 'Moral' Department of the Police Directorate.
29. Advice on the operation of service 'П' to the Ministry of Interior, Sofia, [February] 1951
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 18, оп. 1, а. е. 21, л. 1-5
The main directions in the service's work are outlined, namely to develop the police archives in order to find provocative agents in the ranks of the party and to send alerts to the Minister of Interior for acting.
30. Proposal for completing the work with Petko Kunin and the rest of the Traicho-Kostovists, Sofia, March 8, 1951
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 19, т. 2, л. 76-78
It was ordered those under investigation to be transferred to Sofia Central Prison - the first ward, and to be surrounded by a new group of agents.
31. Information on the persons detected – PB members, members of the CC, candidate members of the CC and members of parliament under various investigation cases, being under prosecution in division VII of SS, Sofia, March 19, 1951
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 20, т. 2, л. 54-60
The document contains data about Anton Ugov, Yonko Panov, Tsola Dragoicheva and Dobri Terpeshev.
32. Final ruling of the conspiracy group led by the British-American intelligence, Sofia, б.д. [1951]
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 19, т. 2, л. 97-98
Major conclusions are made about the activity and purposes of Traicho Kostov's group.
33. Records of the interrogation of Mladen Gurov Gigov (Dencho Znepolski), Sofia, April 30, 1951
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А2, а. е. 15, т. 1, л. 76-77
In his testimony in front of the SS, Znepolski claims that he was surrendered to the police in May 1942 by Slavcho Transki, who at that time was a secret associate. The person interrogated 'admits' that upon his detention, he was also recruited associate.
34. Report on the conversations of the arrested Peter Petrov and Dencho Znepolski, Sofia, May 15, 1951
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А2, а. е. 24, т. 1, л. 246-247 гръб
Znepolski tells how he can no longer endure the regime and the interrogations. He is forced to talk fictions, including about Slavcho Transki, who appears to have been a provocative agent of the police. He sums up: 'Our work will appear to like that of Traycho Kostov' and then adds: 'Now if there was someone to kill me, I would be very grateful to him.'
35. Instruction on conducting investigation of the former police officers at the Police Directorate – State Security, to the regional police offices of the officers to the Army Headquarters - the intelligence unit and its divisions in the troops, Sofia, June 6, 1951
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 18, оп. 1, а. е. 8, л. 1-9
Instructions are provided with regard to the sequence of the questions, the way the person to be recorded, his line of operation, verification of his testimony etc.
36. A letter handwritten by Slavcho Transki to the members of PB to the CC of the BCP, Sofia, July 17, 1951
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А2, а. е. 7, т. 1, л. 2
The letter is written while Transki is in the investigation service. In the document he stresses that he will accept any punishment, even death, and if he stays alive he will continue to work for the party. It ends with the words: 'I will try to revenge those who brought me here.'

- 37. Statement to the PB of the CC of the BCP by the arrested Mladen Gurov Gigov**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А2, а. е. 16, т. 2, л. 285
Znepolski explains that he had claimed to the PB committee that he had been subjected to violence during the interrogation in order to discredit the investigating authorities and to arouse mistrust to his own testimony.
- 38. From a record of Slavcho Transki's interrogation before the PB committee of the CC of the BCP, Sofia, July 19, 1951**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А2, а. е. 7, т. 1, л. 3; 18
The general should give an explanation before the committee with regard to the fidelity of his testimony before the investigation.
- 39. Basic methods and forms of harmful activity in the field of industry, Sofia, August 28, 1951**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 1, оп. 3, а. е. 12, л. 50-57
According to the creators of the document, the main method of harm was 'the perversion of the party and government line and bringing it to absurdity into the eyes of the masses'. 'The wreckers' wanted to show that the construction of socialism in the short term was impossible and led to great deprivations and sacrifices, thus prepared the political orientation of the country towards Western countries.
- 40. Record of Dencho Znepolski's interrogation, Sofia, December 28, 1951**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А2, а. е. 17, л. 1
During the interrogation, Znepolski was silent, nervous and did not answer the only question he was asked: 'Why didn't you tell the truth to the PB of the CC of the BCP?'
- 41. Instruction on the order of arrest by the SS authorities, Sofia, 1951**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 18, оп. 1, а. е. 9, л. 1-12
It indicates in which case the suspect's detention, search and report, custody, and filing of investigation cases are applied.
- 42. Memorandum of the insults of a group of investigators from the SS, Sofia, January 18, 1952**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 1, оп. 3, а. е. 48, л. 1-2
It is reported that during the investigation of Slavcho Transki, Dencho Znepolski and others, the investigators Pencho Stoilov and Vassil Djananov, under the direction of Nikola Dvoryanov, have applied unauthorized, abusive and anti-party means and methods by forcing the investigated persons to give false and anti-party in its essence statements. The latter should be dismissed from the SS.
- 43. Proposal to the PB of the CC of the BCP for the release of the investigated Slavcho Stamenov Savov (Transki), Sofia, April 23, 1952**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А2, а. е. 8, т. 1, л. 161-165
Minister Tsankov reports that there is no evidence of the accusations against the general, but only with regard to issues that have arisen in the course of the investigation. After his release he was offered to be removed from the CC and not allowed to work in the army.
- 44. Reference on the assistant minister Boyan Balgaranov, Sofia, October 9, 1952**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. Б, а. е. 4, т. 1, л. 106-108
The report is compiled on the basis of the testimony of the convicted Traicho-Kostovists, part of which have been exercised physical violence upon during the process of investigation.
- 45. Reference on the trial against Traicho Kostov and his group, Sofia, October 20, 1952**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 20, т. 2, л. 31-34
It is noted that after the execution of Kostov, the investigation has passed into the hands of Israel Zeev, who is known for his vicious working methods and the application of physical violence. As a result, 'thousands of pages of testimonies and other materials obtained from the investigation, which not only that cannot be trusted, but it is also not known which is true with regard to the identified persons' are collected.

- 46. Statement to the CC of the BCP from the prisoner Ivan Stefanov Hadzhimatev, Stara Zagora, March 29, 1954**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 10ТК, оп. А1, а. е. 35, т. 6а, л. 43-43 гръб
In his letter, the former director of the BNB and Minister of Finance declared that his confessions of crimes have been invented and taken with 'terrible violence and delusions'. The latter had the assurance that the party leadership knew the truth and he would remain in prison for 2-3 years. As a result, he has maintained his false testimony, which he refutes with this letter.
- 47. Proposal to the PB of the CC of the BCP for reprieving prisoners, Sofia, October 12, 1955**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 1, оп. 3, а. е. 61, л. 1-3
It is underlined that after the improvement of the relations between Bulgaria and Yugoslavia it is expedient to release some of the Yugoslav intelligence prisoners. It is also offered some of the convicts of the Trachokostov's trials to be reprieved.
- 48. List of the prisoners sentenced for Traicho Kostov's activity, Sofia, October 25, 1955**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 1, оп. 3, а. е. 61, л. 10-14
- 49. Report on meeting the need for housing of the affected citizens with regard to Traycho Kostov's trial, Sofia, [after October 5] 1956**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, ф. 1, оп. 3, а. е. 24, л. 2
- 50. Memorandum of data received on the objects of group active development "Osi", Sofia, February 27, 1960**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36892, т. 7, л. 2-6
The data received through agents and technical means is summarised.
- 51. Report on the actions and activities of the former responsible party and state leaders, punished and excluded by the BCP on the development of "Osi", Sofia, April 22, 1960**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36892, т. 1, л. 168-180
It is stressed that most of the people express their dissatisfaction with their current situation and criticize some of the party's and people's government's actions. The conversations between them as well as those with other people are kept carefully and with puzzles.
- 52. Report on the actions and activities of the fractional revisionist and fractional behaviour of Yonko Panov, Dobri Terpeshev, Georgi Milev and others, Sofia, June 6, 1960**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36892, т. 3, л. 13-20
In Sofia and Plovdiv groups with fractional behaviour are established, which become an attractive center for unappreciated, offended and angry with the party persons.
- 53. Decoded recording of Communist statements, Sofia, June 20, 1960**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36892, т. 29, л. 1-3
The interlocutors say there is no 'more disgusting party' than the BCP, but there is simply no other place to become a member. The functionaries are characterized as 'a handful of salesmen of the Bulgarian people'. People would emigrate, but there is no way because: 'They instantly catch you and push you into the camp for 6 months while they recruit and train you and then start sending you ...' In their view, the government is losing positions, but they do not want to understand it.
- 54. Agent's report on statements of the group for active development „Osi“, Sofia, July 13, 1960**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36892, т. 1, л. 195-202
The situation in the country is commented on, the policy of repression, Traicho Kostov's trials. It is concluded that 'the authors of these shameful things got rid of with some silent rehabilitation and that's it'. It is reported that in Bulgaria conditions for prosperity have been created only for the 'slanderers and villains, you can see such things wherever you look, and 'everything falls in front of the privilege.'
- 55. Letter from honest and old party members to Todor Zhivkov, Anton Yugov and the editorial staff of the newspaper "Rabotnichesko delo", б.м., б.д.**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36892, т. 1, л. 70-72
The policy of the Bulgarian Communist Party is criticized in the document. The party functionaries are characterized as an insatiable red bourgeoisie living in splendour and moral fall.

56. **List of persons from the groups and those who gather around them in public establishments and other places, Sofia, б.д.**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36892, т. 3, л. 298-301
57. **Record summary of the interrogation of Nikola Stoyanov Koufardzhiev dated January 19 and 20, Sofia, January 21, 1961**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36907, т. 3, л. 126-130
Information is provided on the revisionist views of Koufardzhiev and his group and his relations with Yugoslav citizen.
58. **Record summary of the interrogation of Nikola Stoyanov Koufardzhiev, Sofia, January 24, 1961**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36907, т. 3, л. 143-153
Koufardzhiev explains the existence of three forms of socialism - Chinese, Soviet and the one in the countries of people's democracy and Yugoslavian. He does not fully approve of any of these forms.
59. **Some additional explanations and considerations of Nikola Stoyanov Kufardzhiev, apart from those given so far under SS investigation, Sofia, January 30, 1961**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36892, т. 12, л. 1-8
Additional information is provided about the company, meeting venues, the conversations held, the links with the Plovdiv group, the meetings with Yugoslav citizens etc.
60. **Conclusion on the investigation of Nikola Stoyanov Kufardzhiev from Sofia, secretary of the CC of the Professional Unions, Sofia, January 30, 1961**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36907, т. 3, л. 154-162
From the point of view of the law, Koufardzhiev may be subject to criminal liability under Article 210 and 211 of the Criminal Code and imprisoned up to 5 years for creating distrust of the power and arousing confusion in society. In view of the political expediency, it is necessary to consider whether the person is to be put on trial.
61. **Record of the investigation of Yonko Panov by the CC committee of the BCP, Sofia, February 28, 1961**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36892, т. 6, л. 204-219
Panov turns to the Minister of Interior, saying that a person on his position must be extremely objective because he can shape 'this or that attitude towards a certain comrade' According to the general, people from the SS are armed with great authority, 'with such powerful weapons as the agents, like the machines [SIM], that can prove everything.'
62. **List of BCP members, f whom reference is submitted to comrade Dimitar Dimov, Sofia, [March] 1961**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36892, т. 9, л. 3-4
63. **Reference on some of the most important facts with regard to the anti-party activity of Dobri Kolev Terpeshev, Sofia, May 10, 1961**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36901, т. 1, л. 6-7
In one of his speeches, Terpeshev says that "the change in the composition of the CC of the BCP can only be done with a political terror."
64. **Memorandum on the status of operation on certain developments and signals of anti-party events, Sofia, April 19, 1962**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, III раз 36892, т. 7, л. 76-83
A proposal was made for the closure of the developments and for the submission of the archival materials among them to the archives of the Central Committee of the Bulgarian Communist Party.
65. **Record of Tsolo Krastev Kamenov's interrogation, Sofia, April 14, 1965**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, II сл. д. 6119, т. 2, л. 1-6
In his testimony Kamenov claims that Gorunya group's activity can be considered anti-party and conspiratorial, but this activity is a pure propaganda. He denies having a conspiratorial organization. He talks about how Ivan Todorov exchanged thoughts about the possible establishment of a 'new illegal communist party and a new central committee' which will organize the masses and make the changes. Gorunya told him that Anton Yugov and Georgi Chankov also believed that there had to be changes in the PB of the CC of the BCP, but that had to be done with inner forcefulness.

- 66. Record of Boris Mihailov Temkov interrogation, Sofia, April 23, 1965**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, II сл. д. 6119, т. 5, л. 22-26
In his testimony, Temkov explains that he and Tsolo Krastev have come to the belief that the Bulgarian party and state leadership occupy the positions of 'modern revisionism'. In order for this policy to be amended, the conspirators were of the opinion that they needed to have 'overwhelming dominance of forces' by taking hold of a number of 'key institutions'.
- 67. Record of a confrontation between Tsolo Krastev Kamenov and Tsviatko Stoitsev Anev, Sofia, May 24, 1965**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, II съд 4202, т. 11, л. 1-3
During the confrontation, there is a controversy over the issue of 'taking military units' for action, but general Anev confesses that he has already become forgetful and he can have confused himself.
- 68. Record of a confrontation between Tsolo Krastev Kamenov and Boris Mihailov Temkov, Sofia, May 24, 1965**
АК ОПБГДСРСБНА - М, II съд 4202, т. 11, л. 4-7
Krastev, who in his testimony of May 6 categorically denies knowing Temchkov, acknowledges the conversations between them and some lights and shades in their points of view.
- 69. Protocol for taking an autograph for graphological expertise purposes, Sofia, 31 March 1968**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, II съд 3058, т. 8, л. 215-217
- 70. Let us keep the red colour of Bulgaria, Sofia, б.д.**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, II съд 3058, т. 1 М
A call on behalf of Blagoev – Dimitrov communist party against the policy of Revisionism held by the 'Zhivkovists'.
- 71. Comrades generals, officers, sergeants and soldiers, Sofia, б.д.**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, II съд 3058, т. 8, л. 210-211
On behalf of the workers, peasants and the labour intelligentsia, a belief in declared in the ability of Bulgarian soldiers to 'help the eradication of Revisionism and the expose of Zhivkovists as a traitor of the interests of the Bulgarian people'.
- 72. A call to the workers and peasants, the labour intelligentsia, the soldiers of the BNA and the studying youths, Sofia, б.д.**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, II съд 3058, т. 8, л. 212-213
In addition to a call for a fight against Todor Zhivkov's policy, there are also a number of requests for: a 40-hour working week, wage increases and a ratio between the lowest and the highest salary and a pension of 1: 5; Drastic reduce of the administration; democratization of society and freedom of criticism.
- 73. Record of a graphic expert's report, Sofia, April 5, 1968**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, II съд 3058, т. 8, л. 219-222
The object of the expert's report is three notebooks, containing an appeal to the Bulgarian officers, a call to the workers and peasants and a 'Draft programme of the Marxist Bulgarian Blagoev-Dimitrov Communist Party'. The conclusion of the experts is that their texts are written by lieutenant-colonel Naiden Naidenov.
- 74. Record of an interrogation of major-general Stoyan Kostadinov Kutsarov, Sofia, April 27, 1968**
АКРДОПБГДСРСБНА - М, II съд 3058, т. 3, л. 241-254
Kutsarov reports that after Khrushchev's overthrow, in a number of conversations with colonel-general Ivan Bachvarov and they have come to the conclusion that there was a need to fight for the replacement of party and state leadership, but without the use of military force. Later in the summer of 1966, in conversations with Ivan Mladenov, he became aware of the existence of an illegal organization, 'some centre'. Due to his conversations with Mladenov he matures in the idea that among the conspirators there is "a tendency" to make a military coup.

75. Record of an interrogation of Boris Mihailov Temkov, Sofia, April 28, 1968**АКРДОПБГДСРСБНА - М, II съд 3058, т. 4, л. 1-11**

He provides an explanation about the organization of Gorunya, Anev and Krastev, whose activities he has been involved in. He talks about his contacts with Mihail Doctorov, who is a 'political propagandist' for him. He reportedly ignored the 'centre' instructions given to him by Tsolo Krastev to end the propaganda-political activity for security reasons. According to him, Doctorov was adapted to such a job in perspective, regardless of 'political situation and aberrations of the center, as well as his destiny.' He reports that after the case of general Bachvarov's statement 'the centre' concluded that without forcefulness no conditions can be ensured for the majority in the CC.

76. Decree for termination of preliminary investigation No. 65/1968 on the inventory of the CSS, Sofia, 29 May 1968.**АКРДОПБГДСРСБНА - М, II съд 3058, т. 1, л. 60-61****77. Report by colonel-general Ivan Ganchev Vrachev on the case 'Gorunya' and the so called „Attempt for military coup 1965“, Sofia, December 19, 1989****АКРДОПБГДСРСБНА - М, II съд 4202 М, л. 39-48**

According to the general, this process is deliberately fabricated under the pressure of Todor Zhivkov in order to strengthen his own position in the party and among the people under the threat of a possible military coup. Vrachev argues that Zhivkov's main goal is to 'prove' that Anton Yugov and Boris Taskov are at the base of the plot.

78. Decision of the Supreme Court of the People's Republic of Bulgaria - Military staff on supervisory case No. 01/1990 for annulment of a sentence entered into force under Case No. 02/1965, Sofia, 15 June 1990**АКРДОПБГДСРСБНА - М, II съд 4202 М, л. 30-32 и гърбове**